

KOMISJA
EUROPEJSKA

Bruksela, dnia 9.7.2021 r.
C(2021) 4997 draft

ANNEX 1

ZAŁĄCZNIK

do

decyzji wykonawczej Komisji

w sprawie przyjęcia wieloletniego programu prac na lata 2021-2024 dla programu LIFE

Wieloletni program prac dotyczący wdrażania programu LIFE na lata 2021–2024

Wykaz skrótów i akronimów.....	2
1. WPROWADZENIE.....	4
2. STRUKTURA	5
2.1. Podprogram „Przyroda i różnorodność biologiczna” oraz powiązane obszary interwencji	6
2.2. Podprogram „Gospodarka o obiegu zamkniętym i jakość życia” i powiązane obszary interwencji.....	8
2.3. Podprogram „Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej” oraz powiązane obszary interwencji	12
2.4. Podprogram „Przejsie na czystą energię” i powiązane obszary interwencji	14
3. PODZIAŁ FUNDUSZY	17
4. DOTACJE.....	18
4.1. Dotacje na działania	19
4.1.1. Projekty dotyczące działań standardowych (SAP)	19
4.1.2. Projekty strategiczne	21
4.1.3. Projekty pomocy technicznej (projekty PT)	25
4.1.4. Inne działania (ID)	28
4.2. Procedura składania i wyboru wniosków o dotacje na działania	29
4.2.1. Jednoetapowa procedura stosowana w przypadku projektów dotyczących działań standardowych, projektów dotyczących pomocy technicznej oraz „innych działań”	29
4.2.2. Procedura dwuetapowa stosowana w przypadku projektów dotyczących działań standardowych	32
4.2.3. Procedura dwuetapowa stosowana w przypadku projektów strategicznych	34
4.3. Dotacje na działalność	37
4.4. Procedura składania i wyboru wniosków o dotacje na działalność.....	37
4.5. Orientacyjne terminy ogłaszania zaproszeń do składania wniosków.....	40
5. INNE FORMY FINANSOWANIA.....	40
5.1. Zamówienia publiczne	41
5.2. Nagrody	41
5.3. Działania wspierające inwestycje, w tym łączenie	41

5.3.1. Wsparcie finansowania pomocy technicznej w zakresie inwestycji w dziedzinie środowiska i klimatu	41
5.3.2. Wsparcie finansowania inwestycji w efektywność energetyczną i energię ze źródeł odnawialnych.....	44
5.4. Wsparcie finansowania innych działań w ramach zarządzania pośredniego	44
5.4.1. Wsparcie finansowe na rzecz innych działań w zakresie zarządzania pośredniego w dziedzinie środowiska i klimatu.....	45
5.4.2. Wsparcie finansowe na rzecz aktywizacji inwestycji sektora prywatnego w efektywność energetyczną.....	45
5.5. Projekty finansowane w innych formach finansowania, które mają zostać uwzględnione w progu wynoszącym 85 % zgodnie z art. 9 ust. 3.....	46
6. FINANSOWANIE SKUMULOWANE	47

Wykaz skrótów i akronimów

BEST program dotacji na działania na rzecz różnorodności biologicznej w regionach najbardziej oddalonych oraz w krajach	terytoriach zamorskich
DKW	działania koordynacyjne i wspierające
DEEP	platforma na rzecz efektywności energetycznej skorygowanej o ryzyko
AW	agencja wykonawcza
EASIN	europejska sieć udzielająca informacji o inwazyjnych gatunkach obcych
EEFIG	Grupa Instytucji Finansowych ds. Efektywności Energetycznej
EBI.....	Europejski Bank Inwestycyjny
instrument ELENA	instrument europejskiego wsparcia energetyki na poziomie lokalnym
EIR.....	przeгляд wdrażania polityki ochrony środowiska
EIT	Europejski Instytut Innowacji i Technologii
ETS	system handlu emisjami
EMAS	system ek zarządzania i audytu
FAO	Organizacja Narodów Zjednoczonych ds. Wyżywienia i Rolnictwa
FISE.....	System Informacji o Lasach w Europie
ICT	technologie
.....	informacyjno-komunikacyjne
MAE	Międzynarodowa Agencja Energetyczna
IUCN	Międzynarodowa Unia Ochrony Przyrody
WWiI.....	wsparcie dla wspólnot wiedzy i innowacji Europejskiego Instytutu
.....	Innowacji i Technologii
LUCAS	badanie terenowe użytkowania gruntów i pokrycia terenu
WPP.....	wieloletni program prac
MRVA	monitorowanie, raportowanie, weryfikacja i akredytacja
KPOZP	krajowe programy ograniczania zanieczyszczenia powietrza
NECP.....	krajowe plany w dziedzinie energii i klimatu
NEEAP	krajowe plany działania na rzecz racjonalizacji zużycia energii
NEC	krajowy pułap emisji

PRD ..... priorytetowe ramy działań

ID ..... inne działania

OECD ..... Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju

OEF ..... ślad środowiskowy organizacji

OEFSR ..... zasady sektorowe dotyczące śladu środowiskowego organizacji

PEF ..... ślad środowiskowy projektu

PEFCR ..... zasady dotyczące kategorii śladu środowiskowego produktu

PLP ..... projekty służące realizacji priorytetów legislacyjnych i politycznych *ad hoc*

RBMP ..... plany gospodarowania wodami w dorzeczu

SAP ..... projekty dotyczące działań standardowych

SUD ..... umowa o udzielenie konkretnej dotacji

SPZ ..... strategiczne projekty zintegrowane

SMART ..... skonkretyzowane, mierzalne, osiągalne, realne i terminowe

SNAP ..... strategiczne projekty przyrodnicze

PT-BZ projekty pomocy technicznej w zakresie budowania zdolności organów państw członkowskich

TAIEX ..... instrument pomocy technicznej i wymiany informacji

PT-PP ..... projekty pomocy technicznej w zakresie przygotowania SNAP i SPZ

projekty PT ..... projekty pomocy technicznej

PT-P projekty pomocy technicznej dla projektów służących powielaniu rezultatów i stosowaniu ich na większą skalę

TFUE ..... Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej

UNFCCC ..... Ramowa konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu

UNEP ..... Program Narodów Zjednoczonych ds. Ochrony Środowiska

WHO ..... Światowa Organizacja Zdrowia

WISE ..... Europejski System Informacji Wodnej

PGO ..... plany gospodarki odpadami

1. WPROWADZENIE

Zgodnie z art. 3 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/783 z dnia 29 kwietnia 2021 r. ustanawiającego Program działań na rzecz środowiska i klimatu (LIFE) i uchylającego rozporządzenie (UE) nr 1293/2013 (zwanego dalej „rozporządzeniem LIFE”) „Celem ogólnym programu LIFE jest wspieranie przejścia na zrównoważoną, energooszczędną, opartą na odnawialnych źródłach energii, neutralną dla klimatu i odporną na zmianę klimatu gospodarkę o obiegu zamkniętym, w celu ochrony, odbudowy i poprawy jakości środowiska, w tym powietrza, wody i gleby, oraz zatrzymania i odwrócenia procesu utraty różnorodności biologicznej, a także przeciwdziałania degradacji ekosystemów, w tym poprzez wspieranie wdrażania sieci Natura 2000 i zarządzania nią, a tym samym przyczynianie się do zrównoważonego rozwoju. Program LIFE wspiera również wdrażanie ogólnych programów działań przyjętych zgodnie z art. 192 ust. 3 TFUE”.

W tym względzie program LIFE jako całość w pełni odpowiada ambicjom Europejskiego Zielonego Ładu¹, którego celem jest:

- przekształcenie UE w sprawiedliwe i prosperujące społeczeństwo żyjące w nowoczesnej, zasobooszczędnej i konkurencyjnej gospodarce, która w 2050 r. osiągnie zerowy poziom emisji gazów cieplarnianych netto i w ramach której wzrost gospodarczy będzie oddzielony od wykorzystania zasobów naturalnych;
- ochrona, zachowanie i poprawa kapitału naturalnego UE oraz ochrona zdrowia i dobrostanu obywateli przed zagrożeniami i negatywnymi skutkami związanymi ze środowiskiem oraz klimatem.

Program LIFE przyczyni się do realizacji tych priorytetów za pośrednictwem czterech podprogramów, w szczególności poprzez:

- pobudzanie wszystkich sektorów do realizacji celów polityki UE w zakresie powstrzymania i odwrócenia tendencji utraty siedlisk i gatunków dzięki fauny i flory, jak również celów unijnej strategii na rzecz bioróżnorodności 2030, oraz uwzględnianie tej realizacji;
- wspieranie przejścia na gospodarkę o obiegu zamkniętym oraz ochronę i poprawę jakości zasobów naturalnych UE, w tym m.in. powietrza, gleby i wody;
- wspieranie wdrażania ram polityki klimatyczno-energetycznej do roku 2030, celu polegającego na osiągnięciu neutralności klimatycznej do 2050 r. oraz nowej strategii UE w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu;
- budowanie zdolności, stymulowanie inwestycji i wspieranie wdrażania polityki ukierunkowanej na efektywność energetyczną i odnawialne źródła energii na małą skalę.

W niniejszym wieloletnim programie prac (WPP) na lata 2021–2024 uwzględniono doświadczenia zdobyte w ramach wcześniejszych programów LIFE oraz wyniki konsultacji z zainteresowanymi stronami przeprowadzonych w ramach jego przygotowania.

Uwzględniono w nim nowe elementy wprowadzone rozporządzeniem LIFE, w tym:

- wzmocnione działania na rzecz przyrody i różnorodności biologicznej o rozszerzonym zakresie oraz specjalne wsparcie dla skoordynowanych programów działań w państwach członkowskich. Przyczyni się to do realizacji ambitnego celu w zakresie różnorodności biologicznej, jakim jest przeznaczenie w 2024 r. 7,5 %, a w 2026 r.

---

¹ COM(2019) 640 final.

i 2027 r. po 10 % rocznych wydatków w ramach wieloletnich ram finansowych na cele związane z różnorodnością biologiczną².

- cel 61 % wydatków przeznaczonych na wsparcie osiągnięcia celów w zakresie klimatu zgodnie z ambicją osiągnięcia neutralności klimatycznej do 2050 r.
- wzmocnione działania w zakresie efektywności energetycznej i energii odnawialnej.
- rozszerzone możliwości synergii z innymi funduszami i programami, w szczególności poprzez pieczęć doskonałości i finansowanie skumulowane.
- zwiększony wpływ na sprostanie wyzwaniom społecznym poprzez współdziałanie z programem „Horyzont Europa”, w szczególności jego misjami wspierającymi Europejski Zielony Ład (przystosowanie się do zmiany klimatu, miasta neutralne dla klimatu, oceany i gleby).
- rozszerzony zakres geograficzny obejmujący kraje i terytoria zamorskie.

Niniejszy WPP obejmuje okres od 1 stycznia 2021 r. do 31 grudnia 2024 r.

Struktura WPP jest zgodna ze spisem treści określonym w art. 18 ust. 2 rozporządzenia LIFE, a do podprogramów nawiązano w nim oddzielnie jedynie w razie potrzeby.

Określono w nim szczegółowe ramy wykonywania uprawnień wykonawczych Komisji i przedstawiono przegląd działań w ramach programu LIFE na 4 lata, ułatwiając w ten sposób uczestnictwo potencjalnych zainteresowanych stron.

Większość działań w ramach programu LIFE będzie realizowana bezpośrednio przez służby Komisji lub przez agencję wykonawczą (AW). AW działa w granicach delegacji określonych przez Komisję i pod jej nadzorem. Całość odpowiedzialności za program ponosi Komisja.

2. STRUKTURA

Zgodnie z art. 4 rozporządzenia LIFE struktura programu LIFE obejmuje dwa obszary – „Środowisko” i „Działania na rzecz klimatu” – oraz cztery podprogramy:

1. W ramach obszaru „Środowisko”:
  - podprogram „Przyroda i różnorodność biologiczna”;
  - podprogram „Gospodarka o obiegu zamkniętym i jakość życia”.
2. W ramach obszaru „Działania na rzecz klimatu”:
  - podprogram „Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej”;
  - podprogram „Przejsie na czystą energię”.

W okresie obowiązywania niniejszego WPP na obszar „Środowisko” przeznaczono budżet w wysokości 1,801 mld EUR, a na obszar „Działania na rzecz klimatu” – 1 032,5 mld EUR³.

Każdy z podprogramów opisano poniżej wraz z powiązаныmi z nim celami i obszarami interwencji.

Podczas wdrażania każdego z podprogramów Komisja będzie dążyć do zapewnienia, aby każde działanie było zgodne z zielonym przyrzeczeniem „nie szkodzić”⁴ i nie podważało

² Zob. „Porozumienie międzyinstytucjonalne z dnia 16 grudnia 2020 r. między Parlamentem Europejskim, Radą Unii Europejskiej i Komisją Europejską w sprawie dyscypliny budżetowej, współpracy w kwestiach budżetowych i należytego zarządzania finansami oraz w sprawie nowych zasobów własnych, w tym również harmonogramu wprowadzania nowych zasobów własnych”, Dz.U. L 433 I z 22.12.2020, s. 28.

³ Kwoty te nie obejmują wydatków na wsparcie, które w okresie obowiązywania WPP wynoszą 106 mln EUR.

żadnego z celów pozostałych podprogramów⁵, obejmując jednocześnie dążenie do rozwoju synergii w celu realizacji całościowej wizji środowiska.

2.1. Podprogram „Przyroda i różnorodność biologiczna” oraz powiązane obszary interwencji

Zgodnie z celami szczegółowymi programu, określonymi w art. 3 ust. 2 rozporządzenia LIFE, podprogram „Przyroda i różnorodność biologiczna” będzie miał na celu:

- opracowanie, demonstrację, propagowanie i stymulowanie wykorzystania na większą skalę innowacyjnych technik, metod i podejść (w tym rozwiązań opartych na zasobach przyrody i podejść ekosystemowych) do realizacji celów przepisów i polityk Unii w dziedzinie przyrody i różnorodności biologicznej lub z nimi związanych oraz przyczynianie się do rozwoju bazy wiedzy i stosowania najlepszych praktyk, w tym przez wspieranie sieci Natura 2000;
- wspieranie rozwoju, realizacji, monitorowania i egzekwowania odpowiednich przepisów i polityk Unii w dziedzinie przyrody i różnorodności biologicznej lub z nimi związanych, w tym poprzez poprawę zarządzania na wszystkich poziomach, w szczególności poprzez zwiększanie zdolności podmiotów publicznych i prywatnych oraz zaangażowanie społeczeństwa obywatelskiego, z należyтым uwzględnieniem ewentualnego wkładu ze strony nauki obywatelskiej⁶;
- pełnienie roli katalizatora we wprowadzaniu na dużą skalę udanych rozwiązań/podejść mających na celu wdrażanie stosownych przepisów i polityk Unii w dziedzinie przyrody i różnorodności biologicznej poprzez powielanie rezultatów, włączanie powiązanych celów do innych polityk i do praktyk sektora publicznego i prywatnego, uruchamianie inwestycji oraz poprawę dostępu do finansowania.

Od 1992 r. program LIFE jest podstawowym narzędziem wspierającym wykonywanie dyrektywy ptasiej i siedliskowej, przy czym w pełni przyczynił się do ustanowienia sieci Natura 2000, a w niektórych przypadkach miał wręcz decydujące znaczenie w tym względzie.

W ocenie adekwatności dyrektyw dotyczących ochrony przyrody⁷, planie działania na rzecz przyrody, ludzi i gospodarki⁸, jak również w unijnej strategii na rzecz bioróżnorodności 2030⁹ podkreślono konieczność zwiększenia nakładów finansowania na przyrodę i różnorodność biologiczną.

Podprogram „Przyroda i różnorodność biologiczna” przyczyni się do realizacji celów Unii Europejskiej w zakresie ochrony, utrzymania i przywrócenia kapitału naturalnego Unii

---

⁴ Zob. https://ec.europa.eu/info/publications/communication-european-green-deal_en

⁵ Na przykład poprzez uwzględnienie prac Komisji Europejskiej w zakresie zrównoważonego finansowania, w tym unijnej systematyki dotyczącej zrównoważonego rozwoju (https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/sustainable-finance_pl).

⁶ Prace naukowe podejmowane przez członków społeczeństwa, często we współpracy z zawodowymi naukowcami i instytucjami naukowymi lub pod ich kierunkiem.

⁷ Dokument roboczy służb Komisji SWD(2016) 472 final z dnia 16 grudnia 2016 r. „Ocena adekwatności unijnych przepisów dotyczących ochrony przyrody (dyrektywa ptasia i dyrektywa siedliskowa), dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa i dyrektywy Rady 92/43/EEG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory” (zwany dalej „oceną adekwatności dyrektywy ptasiej i siedliskowej”).

⁸ Komunikat COM(2017) 198 final z dnia 27 kwietnia 2017 r. Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Plan działania na rzecz przyrody, ludzi i gospodarki”.

⁹ COM(2019) 640 final. Zob. https://ec.europa.eu/environment/strategy/biodiversity-strategy-2030_pl

w ekosystemach morskich, słodkowodnych i lądowych, określonych w Konwencji o różnorodności biologicznej¹⁰ i konwencji berneńskiej¹¹. W szczególności przyczyni się on do osiągnięcia celów unijnej strategii na rzecz bioróżnorodności 2030¹², unijnej dyrektywy ptasiej¹³ i siedliskowej¹⁴, rozporządzenia w sprawie inwazyjnych gatunków obcych¹⁵, a także odpowiednich celów dyrektywy ramowej w sprawie strategii morskiej¹⁶, ramowej dyrektywy wodnej¹⁷ oraz europejskiej strategii w sprawie regionów najbardziej oddalonych¹⁸.

Na realizację podprogramu „Przyroda i różnorodność biologiczna” na lata 2021–2024 przeznaczono około 1 103,5 mld EUR.

Podprogram na rzecz przyrody i różnorodności biologicznej będzie wdrażany głównie za pośrednictwem następujących rodzajów działań:

1. Kontynuowanie tradycyjnego podejścia oddolnego w celu wprowadzania praktycznych i skutecznych środków na rzecz poprawy stanu ochrony gatunków i siedlisk, zdrowia ekosystemów i powiązanych usług dzięki dofinansowaniu zapewnianemu w ramach projektów dotyczących działań standardowych (zob. sekcja 4.1.1 poniżej). Wszystkie projekty dotyczące działań standardowych powinny zostać opracowane w taki sposób, aby bezpośrednim rezultatem ich wdrożenia było uzyskanie wymiernej poprawy stanu ochrony gatunków, siedlisk i ekosystemów oraz powiązanych usług definiowanej na podstawie skonkretyzowanych i mierzalnych celów (SMART). Ogólnie rzecz biorąc, projekty dotyczące działań standardowych koncentrują się na następujących zagadnieniach: 1) działaniach na rzecz ochrony i odbudowy podejmowanych na określonych obszarach („przestrzeń dla przyrody”) oraz 2) dodatkowych konkretnych działaniach na rzecz gatunków i ekosystemów/siedlisk innych niż działania podejmowane na określonych obszarach („ochrona/zachowanie naszych gatunków i siedlisk”);
2. Kontynuowanie zintegrowanego podejścia do wspierania pełnego wdrażania krajowych lub regionalnych priorytetowych ram działań (PRD)¹⁹ i innych instrumentów planowania powiązanych z polityką UE w dziedzinie różnorodności biologicznej za pośrednictwem strategicznych projektów przyrodniczych (zob. sekcja

---

¹⁰ Zatwierdzona na mocy decyzji Rady 93/626/EWG z dnia 25 października 1993 r. dotyczącej zawarcia Konwencji o różnorodności biologicznej (Dz.U. L 309 z 13.12.1993, s. 1).

¹¹ Konwencja o ochronie gatunków dzikiej flory i fauny europejskiej oraz ich siedlisk zatwierdzona na mocy decyzji Rady 82/72/EWG z dnia 3 grudnia 1981 r. dotyczącej zawarcia Konwencji o ochronie gatunków dzikiej flory i fauny europejskiej oraz ich siedlisk (Dz.U. L 38 z 10.2.1982, s. 1).

¹² Zob.: https://ec.europa.eu/environment/strategy/biodiversity-strategy-2030_pl

¹³ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (Dz.U. L 20 z 26.1.2010, s. 7).

¹⁴ Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (Dz.U. L 206 z 22.7.1992, s. 7).

¹⁵ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014 z dnia 22 października 2014 r. w sprawie działań zapobiegawczych i zaradczych w odniesieniu do wprowadzania i rozprzestrzeniania inwazyjnych gatunków obcych (Dz.U. L 317 z 4.11.2014, s. 35).

¹⁶ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/56/WE z dnia 17 czerwca 2008 r. ustanawiająca ramy działań Wspólnoty w dziedzinie polityki środowiska morskiego (dyrektywa ramowa w sprawie strategii morskiej) (Dz.U. L 164 z 25.6.2008, s. 19).

¹⁷ Dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej (Dz.U. L 327 z 22.12.2000, s. 1).

¹⁸ Zob. komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego, Komitetu Regionów i Europejskiego Banku Inwestycyjnego „Silniejsze i odnowione partnerstwo strategiczne z regionami najbardziej oddalonymi UE” (COM(2017) 623).

¹⁹ Ustanowione na mocy art. 8 dyrektywy 92/43.

4.1.2 poniżej). Strategiczne projekty przyrodnicze obejmują działania w zakresie budowania zdolności i włączania w główny nurt m.in. poprzez pozyskiwanie środków na rzecz środowiska i różnorodności biologicznej z innych źródeł finansowania. Strategiczne projekty przyrodnicze mogą również obejmować konkretne działania ochronne, w szczególności w przypadku gdy tego rodzaju działania nie mogą korzystać ze wsparcia uzyskiwanego dzięki mobilizacji dodatkowych środków finansowych z innych programów finansowania unijnego (zob. sekcja 4.1.2 poniżej poświęcona strategicznym projektom przyrodniczym);

3. Uporządkowane podejście do wsparcia na rzecz wdrażania określonych priorytetów polityki za pośrednictwem szczegółowych zaproszeń do składania wniosków w ramach „Innych działań” (ID – zob. sekcja 4.1.4 poniżej);
4. Projekty pomocy technicznej zdefiniowane w sekcji 4.1.3 poniżej.

Wymienione powyżej rodzaje działań mogą obejmować:

- (1) środki w zakresie propagowania i wspierania działań na rzecz ochrony i odbudowy podejmowanych na określonych obszarach („przestrzeń dla przyrody”);
- (2) dodatkowe konkretne środki koncentrujące się na określonych gatunkach („ochrona naszych gatunków”);
- (3) działania w obszarze zarządzania sprzyjające zmianie zachowania lub zmianie praktyk w zakresie zarządzania glebami i gruntami oraz gospodarki wodnej, również na obszarach morskich, a także działania służące ochronie zasobów naturalnych m.in. poprzez wspieranie wdrażania unijnej strategii na rzecz różnorodności biologicznej na 2030 r.²⁰ oraz nadchodzącej strategii leśnej dla Unii Europejskiej, aby uwzględnić cele w zakresie różnorodności biologicznej w działaniach podejmowanych w odpowiednich sektorach, budować zdolność na wszystkich szczeblach oraz poszerzać bazę wiedzy na temat środowiska i różnorodności biologicznej m.in. na potrzeby monitorowania, rachunkowości i sprawozdawczości, przeprowadzania analiz i ocen *ex post*;
- (4) zapewnienie zgodności środowiskowej i dostęp do wymiaru sprawiedliwości.

Powyższe działania będą koncentrowały się m.in. na wdrażaniu unijnych dyrektyw siedliskowej i ptasiej oraz unijnego rozporządzenia w sprawie inwazyjnych gatunków obcych, dążeniu do odwrócenia zjawiska spadku liczebności owadów zapylających, renaturalizacji zdegradowanych ekosystemów bogatych w węgiel oraz poprawie zdrowia i odporności lasów.

2.2. Podprogram „Gospodarka o obiegu zamkniętym i jakość życia” i powiązane obszary interwencji

Cele szczegółowe podprogramu „Gospodarka o obiegu zamkniętym i jakość życia” obejmują:

- opracowywanie, demonstrację i propagowanie innowacyjnych technik, metod i podejść do realizowania celów prawodawstwa i polityki Unii w dziedzinie środowiska, wnoszenie wkładu w budowanie bazy wiedzy oraz – w stosownych przypadkach – przyczynianie się do stosowania najlepszych praktyk;
- wspieranie rozwoju, realizacji, monitorowania i egzekwowania odpowiednich przepisów i polityk Unii w dziedzinie środowiska m.in. poprzez poprawę zarządzania na

---

²⁰ COM(2019) 640 final.

wszystkich sferach, w szczególności dzięki zwiększeniu zdolności podmiotów publicznych i prywatnych oraz zaangażowanie społeczeństwa obywatelskiego;

- stymulowanie wprowadzania na dużą skalę udanych rozwiązań technicznych i politycznych mających na celu wdrażanie stosownych przepisów i polityki Unii w dziedzinie środowiska poprzez: powielanie rezultatów, włączanie powiązanych celów do innych polityk i do praktyk sektora publicznego i prywatnego, uruchamianie inwestycji oraz poprawę dostępu do finansowania.

Celem podprogramu jest ułatwienie przejścia na zrównoważoną, energooszczędną i odporną na zmianę klimatu gospodarkę o obiegu zamkniętym, zapewnienie nietoksycznego środowiska oraz ochrona, przywracanie stanu i poprawa jakości środowiska.

Podprogram wniesie wkład w realizację odpowiednich priorytetów Unii Europejskiej poprzez:

- zmniejszenie zużycia zasobów i stworzenie warunków sprzyjających dążeniu do zapewnienia zrównoważonego, nietoksycznego, energooszczędnego i odpornego na zmiany klimatu środowiska o obiegu zamkniętym;
- opracowanie systemów o obiegu zamkniętym zgodnie z nowym Planem działania dotyczącym gospodarki o obiegu zamkniętym²¹ oraz skoncentrowanie działań na zrównoważonych produktach, sektorach o dużej intensywności materiałowej i energetycznej oraz modelach biznesowych o obiegu zamkniętym w celu zachowania wartości. W tym kontekście planuje się zwrócić szczególną uwagę na projekty realizowane w regionach najbardziej oddalonych UE oraz na unijnych wyspach;
- ograniczenie wytwarzania odpadów zgodnie z dyrektywą ramową w sprawie odpadów²² oraz zmniejszenie ilości odpadów niebezpiecznych w związku z zobowiązaniem spoczywającym na UE na mocy konwencji bazylejskiej²³;
- usprawnienie procesu gospodarowania odpadami, jeżeli chodzi o gromadzenie i składowanie odpadów, opcje naturalnej regeneracji i utylizację po zakończeniu eksploatacji, w tym również na wyspach, na oddalonych obszarach przybrzeżnych lub lądowych oraz w regionach najbardziej oddalonych, gdzie działania w obszarze gospodarowania odpadami stykają się ze szczególnymi problemami;
- ograniczenie emisji substancji zanieczyszczających do powietrza i mórz oraz dążenie do zapewnienia czystego powietrza i czystych mórz dla obywateli Unii zgodnie z dorobkiem prawnym UE i celami wyznaczonymi w planie działania na rzecz eliminacji zanieczyszczeń;
- osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu jednolitych części wód Unii;
- zapewnienie dostatecznej ilości czystych wód powierzchniowych i gruntowych na potrzeby człowieka i innych gatunków m.in. poprzez poprawę efektywności gospodarowania wodą;
- ograniczenie produkcji, stopnia wykorzystania i emisji niebezpiecznych chemikaliów, a także zmniejszenie stopnia narażenia ludzi i środowiska na oddziaływanie tych chemikaliów;

---

²¹ COM(2020) 98 final – „Nowy plan działania UE dotyczący gospodarki o obiegu zamkniętym na rzecz czystszej i bardziej konkurencyjnej Europy”.

²² Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie odpadów oraz uchylająca niektóre dyrektywy.

²³ <http://www.basel.int/TheConvention/Overview/TextoftheConvention/tabid/1275/Default.aspx>

- propagowanie działań w obszarze opracowywania, komercjalizacji i upowszechniania bezpiecznych i zrównoważonych już na etapie projektowania substancji, materiałów i produktów;
- zmniejszenie narażenia na szkodliwe poziomy hałasu;
- ochronę jakości unijnych gleb, przeciwdziałanie degradacji gleby i zwiększanie odporności gleb na zagrożenia klimatyczne, a także zwalczanie pustynnienia poprzez stosowanie zrównoważonych praktyk gospodarowania glebami i gruntami, remediacja skażonych gleb oraz zwiększanie zdolności w zakresie poprawy jakości wody poprzez ograniczanie skali zjawiska wycieku azotanów, zmniejszanie emisji dzięki składowaniu dwutlenku węgla oraz przeciwdziałanie zjawisku uszczelniania gleby i ograniczanie skali tego zjawiska.

Na realizację podprogramu „Gospodarka o obiegu zamkniętym i jakość życia” na lata 2021–2024 przeznaczono około 697,5 mln EUR.

Kwota ta zostanie wykorzystana głównie do finansowania SAP, strategicznych projektów zintegrowanych (SPZ) oraz ID koncentrujących się na następujących zagadnieniach:

- gospodarka o obiegu zamkniętym – uwzględniając problematykę odzyskiwania zasobów z odpadów – aby przyspieszyć proces przechodzenia na zrównoważone, neutralne dla klimatu, nietoksyczne środowisko o obiegu zamkniętym, w którym:
  - ✓ wartość produktów, materiałów i zasobów jest maksymalizowana i utrzymywana w gospodarce przez możliwie jak najdłuższy czas;
  - ✓ produkty produkuje się i wykorzystuje w zrównoważony sposób oraz
  - ✓ skala wytwarzania odpadów i obecności szkodliwych substancji jest ograniczana do minimum.

Koncepcja gospodarki o obiegu zamkniętym obejmuje działania związane z produktami, które są bezpieczne i zrównoważone z założenia, działania dotyczące zrównoważonej produkcji i konsumpcji o obiegu zamkniętym, a także działania na rzecz naprawy, ponownego użycia, regeneracji i recyklingu materiałów i produktów. Koncepcja ta obejmuje zrównoważone technologie, narzędzia i podejścia wypracowywane w ramach zrównoważonej niebieskiej gospodarki, takie jak poprawa zdolności do recyklingu morskiej infrastruktury do wytwarzania energii odnawialnej lub naprawianie/ponowne używanie sieci rybackich oraz produktów ubocznych rybołówstwa/akwakultury (np. rybich łusek, muszli itp.).

W ramach tej koncepcji podejmuje się również działania wspierające rozwój modeli biznesowych bazujących na gospodarce o obiegu zamkniętym²⁴ oraz tworzenie krótszych, bardziej zróżnicowanych systemów łańcuchów dostaw, które pozwalają zminimalizować wpływ na środowisko i ograniczyć zależność od dostawców z zewnątrz. Powinny one opierać się na kompleksowych środkach obejmujących cały cykl życia produktów i materiałów.

Jeżeli chodzi o kwestię odzyskiwania zasobów z odpadów, koncepcja gospodarki o obiegu zamkniętym obejmuje działania zgodne z hierarchią postępowania z odpadami, których celem jest przeciwdziałanie powstawaniu odpadów, popularyzacja idei naprawiania i ponownego używania produktów, usprawnienie procesu sortowania i dekontaminacji strumieni odpadów oraz zintensyfikowanie działań w zakresie

---

²⁴ Modele biznesowe, których celem jest utrzymanie produktów i materiałów w użyciu przez możliwie jak najdłuższy czas oraz ich intensywniejsze użytkowanie, aby w pełni wykorzystać ich potencjalną wartość.

bezpiecznego, wysokiej jakości recyklingu materiałów i produktów w oparciu o rozbudowane i powszechnie stosowane systemy selektywnego zbierania.

Z uwagi na ich wysoki współczynnik zużycia zasobów i potencjał pod względem obiegu zamkniętego kluczowe łańcuchy wartości produktów²⁵, takie jak łańcuchy wyrobów włókienniczych, chemikaliów (uwzględniając tworzywa sztuczne), materiałów wykorzystywanych w sektorze budownictwa i budynków, elektroniki i technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT), a także baterii i pojazdów będą cieszyły się szczególnym zainteresowaniem przy podejmowaniu działań na wszystkich etapach cyklu życia odpowiednich produktów z udziałem wszystkich odpowiednich zainteresowanych stron;

- środowisko i zdrowie: zrównoważone gospodarowanie w oparciu o długoterminową ochronę zasobów naturalnych i surowców, wytwarzania towarów i świadczenie usług w sposób przyjazny dla środowiska w celu wyeliminowania szkodliwych skutków i negatywnego wpływu na zdrowie i samopoczucie obywateli Unii, zapobiegania takim skutkom i takiemu wpływowi lub ich minimalizowania, a także poprawa jakości życia obywateli Unii oraz poprawa stanu środowiska i jego morskich i lądowych ekosystemów, w tym:
  - zasoby wodne i morza. Ochrona wód gruntowych i wód powierzchniowych oraz poprawa ich jakości, a także zapobieganie powstawaniu i eliminowanie substancji zanieczyszczających środowisko wodne i morskie w celu osiągnięcia i utrzymania dobrego stanu chemicznego i ekologicznego wszystkich unijnych jednolitych części wód, uwzględniając tereny podmokłe i środowisko morskie, a także podejmowanie aktywnych działań na rzecz zabezpieczenia odpowiedniej ilości wody i ograniczania wszystkich powiązanych czynników wywierających presję;
  - powietrze i hałas. Ochrona powietrza i poprawa jakości powietrza poprzez zapobieganie lub ograniczanie emisji zanieczyszczeń powietrza i hałasu, w szczególności w środowisku miejskim;
  - gleby. Renaturalizacja, remediacja, ochrona i poprawa stanu gleb w granicach systemów naturalnych lub zarządzanych, aby świadczyć usługi ekosystemowe, w szczególności w celu podtrzymania wydajności produkcji roślinnej i zwierzęcej, utrzymanie lub poprawa jakości wód i powietrza, podejmowanie działań sprzyjających zdrowiu człowieka i siedliskom oraz przeciwdziałanie dewastacji gleby;
  - zarządzanie chemikaliami. Bardziej zrównoważone korzystanie z substancji chemicznych i ich mieszanin jako produktów samych w sobie oraz jako składników artykułów i produktów końcowych (uwzględniając m.in. pestycydy, nawozy, środki przeciwdrobnoustrojowe i nanomateriały), lepsze informowanie o składzie chemicznym produktów końcowych, zapobieganie wypadkom i propagowanie świadomego kupowania substancji chemicznych, w tym sprzyjanie tworzeniu wzajemnych powiązań między zarządzaniem ryzykiem związanych z chemikaliami, obiegiem zamkniętym materiałów i zmianą klimatu;
- projekty w zakresie zarządzania środowiskiem zachęcających do zmiany zachowań, które będą wspierały wdrażanie Europejskiego Zielonego Ładu²⁶, budowanie zdolności na wszystkich szczeblach, uwzględniając szczebel społeczeństwa obywatelskiego, włączaniu

---

²⁵ Zgodnie z definicją przedstawioną w dokumencie COM(2020) 98 final.

²⁶ COM(2019) 640 final.

celów środowiskowych w główny nurt działań, podejmowanie działań propagujących obieg zamknięty i zasobooszczędność w odpowiednich sektorach, poszerzanie bazy wiedzy na temat środowiska, w tym w kwestiach dotyczących zazieleniania inwestycji, monitorowania środowiska, rachunkowości i sprawozdawczości, a także wnoszenie wkładu w proces monitorowania, analizowania i oceny *ex post* polityki;

- nadrzędna inicjatywa nowy europejski Bauhaus. Inicjatywa ta będzie projektem środowiskowym, gospodarczym i kulturalnym łączącym zagadnienia w dziedzinie projektowania, zrównoważonego rozwoju, dostępności i przystępności cenowej, którego celem będzie przyczynienie się do wdrożenia Europejskiego Zielonego Ładu. Nowy europejski Bauhaus będzie obejmował również elementy związane z przyrodą i różnorodnością biologiczną.

2.3. Podprogram „Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej” oraz powiązane obszary interwencji

Cele szczegółowe podprogramu „Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej” obejmują:

- opracowywanie, demonstrowanie i propagowanie innowacyjnych technik, metod i podejść do realizowania celów prawodawstwa i polityki Unii w dziedzinie działań na rzecz klimatu, wnoszenie wkładu w budowanie bazy wiedzy oraz przyczynianie się do stosowania najlepszych praktyk;
- wspieranie rozwoju, realizacji, monitorowania i egzekwowania odpowiednich przepisów i polityk Unii w dziedzinie działań na rzecz klimatu m.in. poprzez poprawę zarządzania na wszystkich szczeblach, w szczególności dzięki zwiększeniu potencjału podmiotów publicznych i prywatnych oraz zaangażowanie społeczeństwa obywatelskiego;
- stymulowanie wprowadzania na dużą skalę udanych rozwiązań technicznych i politycznych mających na celu wdrażanie stosownych przepisów i polityki Unii w dziedzinie działań na rzecz klimatu poprzez: powielanie rezultatów, włączanie powiązanych celów do innych polityk i do praktyk sektora publicznego i prywatnego, uruchamianie inwestycji oraz poprawę dostępu do finansowania.

Program LIFE przyczyni się do przekształcenia społeczeństwa UE w społeczeństwo neutralne dla klimatu i odporne na zmianę klimatu dzięki wspieraniu wdrażania unijnej polityki klimatycznej w ramach Europejskiego Zielonego Ładu²⁷ i przygotowaniu UE na wyzwania związane z klimatem, które pojawiają się w nadchodzących latach i dekadach.

Orientacyjny budżet przewidziany na realizację podprogramu „Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej” na lata 2021–2024 wynosi 505,5 mln EUR. Największa część tego budżetu zostanie przeznaczona na dotacje, w szczególności – choć nie wyłącznie – na SAP i SPZ.

Podprogram będzie obejmował następujące obszary interwencji:

- łagodzenie zmiany klimatu
  - ograniczanie emisji gazów cieplarnianych, uwzględniając fluorowane gazy cieplarniane i substancje zubożające warstwę ozonową, zgodnie z celem UE w zakresie neutralności klimatycznej, oraz poprawa efektywności energetycznej m.in. poprzez zajęcie się ramami polityki i rynku na rzecz rozwoju i wdrażania

---

²⁷ COM(2019) 640 final.

- niskoemisyjnych lub energooszczędnych produktów i usług, również poprzez propagowanie transformacji sektora transportu;
- poprawa funkcjonowania systemu handlu emisjami;
  - wspieranie zrównoważonych praktyk w zakresie gospodarowania gruntami, lasami, glebami, morzami i oceanami, które przyczyniają się do ograniczania emisji lub do usuwania CO₂ z atmosfery;
  - opracowywanie i propagowanie rozwiązań umożliwiających usuwanie/pochłanianie CO₂ z atmosfery. Działania w zakresie wychwytywania i usuwania dwutlenku węgla mogą opierać się na zasobach przyrody w połączeniu z projektami na rzecz restytucji lub bazować na długoterminowym składowaniu dwutlenku węgla w określonego rodzaju podłożach bądź na korzystaniu z produktów o długim okresie eksploatacji;
- przystosowanie się do zmiany klimatu
    - wspieranie opracowywania polityki związanej z przystosowaniem się do zmiany klimatu i udoskonalanie strategii i planów w tym zakresie na wszystkich szczeblach i we wszystkich sektorach zgodnie z nową strategią w zakresie przystosowania do zmiany klimatu²⁸;
    - usprawnienie, propagowanie i zwiększenie stopnia wykorzystania najnowocześniejszych narzędzi i rozwiązań w zakresie tworzenia modeli przystosowania się do zmiany klimatu, oceny ryzyka, zarządzania i wspomagania podejmowania decyzji; monitorowania, sprawozdawczości i oceny w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu, a także narzędzi oceny *ex ante* projektów w celu lepszego określenia dodatkowych korzyści i pozytywnego wpływu na gospodarkę projektów w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu i zapobiegania jej;
    - wspieranie procesu wprowadzania rozwiązań opartych na zasobach przyrody w dziedzinie gospodarowania gruntami oraz obszarami przybrzeżnymi i morskimi m.in. poprzez przeprowadzanie ocen, publikowanie wytycznych, budowanie zdolności i korzystanie z odpowiednich podejść i produktów finansowych;
    - wdrażanie podejść i rozwiązań służących przystosowaniu miast i regionów do zmiany klimatu, w szczególności podejść i rozwiązań wspierających Porozumienie Burmistrzów i Światowe Porozumienie Burmistrzów oraz Europejski Pakt na rzecz Klimatu;
    - wdrażanie podejść i rozwiązań służących zapewnieniu stabilnych i stałych dostaw wysokiej jakości wody słodkiej, przeciwdziałaniu suszom, ograniczaniu zużycia wody, ochronie i restytucji terenów podmokłych oraz zapobieganiu powodziom;
    - wdrażanie rozwiązań mających na celu uodpornienie infrastruktury i budynków na zmianę klimatu m.in. poprzez stosowanie niebiesko-zielonej infrastruktury i prowadzenie współpracy z organizacjami normalizacyjnymi;
    - wspieranie gotowości na wypadek ekstremalnych zdarzeń pogodowych, w szczególności na szczeblu lokalnym i w regionach najbardziej oddalonych;

---

²⁸ COM(2021) 82 final.

- propagowanie instrumentów finansowych i innowacyjnych rozwiązań zapewniających możliwość radzenia sobie z ryzykiem wynikającym ze zmiany klimatu oraz zawiązywanie partnerstw publiczno-prywatnych na rzecz zmniejszania odsetka nieobjętych ubezpieczeniem strat gospodarczych spowodowanych zmianą klimatu m.in. poprzez usprawnienie procesu gromadzenia danych dotyczących strat gospodarczych spowodowanych zmianą klimatu i uzyskiwania dostępu do takich danych;
- zarządzanie zmianą klimatu i informowanie o zmianie klimatu – ten obszar interwencji będzie obejmował działania przyczyniające się do łagodzenia zmiany klimatu lub przystosowywania się do zmiany klimatu:
  - zachęcanie do zmiany zachowań i praktyk oraz zwiększanie wiedzy i podnoszenie świadomości obywateli, w szczególności poprzez wspieranie wdrażania Europejskiego Paktu na rzecz Klimatu²⁹, a także włączanie środków w zakresie ograniczania poziomu emisji i poprawy zasobooszczędności w główny nurt działań prowadzonych w odpowiednich sektorach;
  - opracowywanie i wdrażanie strategii na rzecz klimatu i energii lub strategii do połowy stulecia na szczeblu lokalnym, regionalnym i krajowym;
  - usprawnienie procesu monitorowania, księgowania i zgłaszania emisji gazów cieplarnianych oraz wnoszenie wkładu w monitorowanie, analizę i ocenę *ex post* polityki;
  - przekazywanie informacji na temat najlepszych praktyk i podnoszenie świadomości w kwestii łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do zmiany klimatu, uwzględniając problematykę uodparniania inwestycji infrastrukturalnych i polityki na zmianę klimatu;
  - opracowywanie usług klimatycznych i propagowanie nauki o klimacie;
  - opracowywanie i propagowanie instrumentów zrównoważonego finansowania oraz wspieranie dyplomacji klimatycznej.

Podprogram „Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej” może obejmować działania związane z efektywnością energetyczną i energią odnawialną, o ile nie wchodziły one w zakres zaproszeń do składania wniosków w ramach podprogramu „Przejsie na czystą energię” w tym samym roku.

2.4. Podprogram „Przejsie na czystą energię” i powiązane obszary interwencji

Cele szczegółowe podprogramu „Przejsie na czystą energię” obejmują:

- opracowywanie, demonstrowanie i propagowanie innowacyjnych technik, metod i podejść do realizowania celów prawodawstwa i polityki Unii w zakresie przechodzenia na zrównoważoną energię ze źródeł odnawialnych i poprawy efektywności energetycznej, wnoszenie wkładu w budowanie bazy wiedzy oraz przyczynianie się do stosowania najlepszych praktyk;
- wspieranie rozwoju, realizacji, monitorowania i egzekwowania odpowiednich przepisów i polityk Unii w zakresie przechodzenia na zrównoważoną energię ze źródeł odnawialnych lub poprawy efektywności energetycznej m.in. poprzez poprawę zarządzania na wszystkich szczeblach, w szczególności dzięki zwiększeniu potencjału

---

²⁹ COM(2019) 640 final.

podmiotów publicznych i prywatnych oraz zaangażowanie społeczeństwa obywatelskiego;

- stymulowanie wprowadzania na dużą skalę udanych rozwiązań technicznych i politycznych mających na celu wdrażanie stosownych przepisów i polityki Unii w zakresie przechodzenia na zrównoważoną energię ze źródeł odnawialnych lub poprawy efektywności energetycznej poprzez: powielanie rezultatów, włączanie powiązanych celów do innych polityk i do praktyk sektora publicznego i prywatnego, uruchamianie inwestycji oraz poprawę dostępu do finansowania.

Środki udostępniane w ramach tego podprogramu posłużą do sfinansowania działań podejmowanych w odpowiedzi na określone kwestie będące przedmiotem corocznych zaproszeń do składania wniosków, które dobiera się w oparciu o wykaz zagadnień priorytetowych. Inne działania związane z problematyką efektywności energetycznej i energii odnawialnej, które nie odnoszą się do konkretnych wymogów określonych w ramach zaproszeń do składania wniosków ogłaszanych w kontekście tego podprogramu, można zgłaszać w zaproszeniach do składania wniosków organizowanych w ramach podprogramu „Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej”.

Przedmiotowy podprogram będzie służył usprawnieniu przechodzenia na energooszczędną, bazującą na energii odnawialnej, neutralną dla klimatu i odporną na zmianę klimatu gospodarkę poprzez finansowanie działań koordynacyjnych i wspierających w całej Europie. Celem wspomnianych działań jest przełamywanie barier rynkowych utrudniających społeczno-gospodarcze przejście na korzystanie ze zrównoważonej energii, zazwyczaj poprzez angażowanie szeregu małych i średnich zainteresowanych stron, kilku podmiotów, uwzględniając organy publiczne i organizacje nienastawione na zys działające na szczeblu lokalnym i regionalnym, oraz konsumentów.

Podprogram wniesie wkład we wdrażanie przewidzianych w Europejskim Zielonym Ładzie działań związanych z energią, w tym inicjatywy „Fala renowacji” dla sektora budowlanego, i zwróci uwagę na obszary niepodłączone do europejskich sieci energetycznych takie jak unijne regiony najbardziej oddalone. Przyczyni się również do realizacji celów sprawiedliwej transformacji, udzielając wsparcia terytoriom i grupom obywateli negatywnie dotkniętym procesem odchodzenia od paliw kopalnych na rzecz czystej energii, poprzez budowanie zdolności odpowiednich podmiotów i sprzyjanie inwestycjom w czystą energię, głównie w efektywność energetyczną i dostępne na szczeblu lokalnym, zrównoważone, odnawialne źródła energii. Podprogram nie będzie obejmował działań związanych z rozwojem technologicznym³⁰.

Na realizację podprogramu „Przejście na czystą energię” na lata 2021–2024 przeznaczono około 527 mln EUR.

Znaczna część tego budżetu zostanie wykorzystana do sfinansowania działań koordynacyjnych i wspierających (DKW) podejmowanych w ramach dotacji na ID w okresie czterech lat, natomiast możliwość finansowania projektów działań standardowych przewidziano dopiero od 2023 r.

Podprogram będzie obejmował następujące obszary interwencji:

- **budowanie ram polityki wspierających proces przechodzenia na czystą energię na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym:**

---

³⁰ Działania związane z rozwojem technologicznym i działania w zakresie badań naukowych i innowacji mające na celu zapewnienie przejścia na czystą energię będą finansowane w ramach programu „Horyzont Europa”.

poprawa spójności zarządzania transformacją energetyczną na różnych szczeblach poprzez tworzenie warunków sprzyjających dialogowi z udziałem wielu zainteresowanych stron oraz budowaniu zdolności organów publicznych w zakresie realizacji założeń krajowych planów w dziedzinie energii i klimatu lub innych planów i strategii (np. planów sprawiedliwej transformacji, długoterminowych strategii renowacji, strategii na rzecz elektryfikacji systemu transportu). Wspieranie procesu opracowywania i skutecznego wdrażania polityki w zakresie czystej energii, uwzględniając odpowiednie przepisy Unii dotyczące produktów i konsumentów energii w UE i państwach trzecich. Wspieranie działań wprowadzających w praktyce upoważnienia zawarte w prawodawstwie europejskim dotyczącym czystej energii;

- **przyspieszenie procesu wdrażania technologii, cyfryzacji, wprowadzania nowych usług i modeli biznesowych oraz rozwijania powiązanych umiejętności zawodowych na rynku przechodzenia na czystą energię:**

udzielanie wsparcia na rzecz obniżania emisyjności w sektorze budowlanym, sektorze przemysłu i sektorze usług poprzez sprzyjanie wprowadzaniu na rynek innowacyjnych rozwiązań, uwzględniając cyfryzację i projektowanie pod kątem obiegu zamkniętego, zgodnie z celem w zakresie neutralności klimatycznej. Przyspieszenie procesu przechodzenia na czystą energię poprzez sprzyjanie opracowywaniu nowych usług o wartości dodanej i innowacyjnych modeli biznesowych. Wdrażaniu technologii i innowacyjnych rozwiązań muszą towarzyszyć działania ukierunkowane na przewyższanie barier rynkowych, uwzględniając wsparcie na rzecz opracowywania i rozwijania nowych umiejętności i ram (etykiety, certyfikaty, normy technologiczne i nietechnologiczne³¹, np. w zakresie interoperacyjności itp.);

- **przyciąganie finansowania prywatnego na rzecz zrównoważonej energii:**

aby zwiększyć skalę inwestycji w zrównoważoną energię, należy udostępnić różne przepływy kapitałowe poprzez zajęcie się kwestią popytu na finansowanie i podaży finansowania, jak również poprzez efektywne korzystanie z funduszy publicznych. Działania po stronie podaży obejmują: gromadzenie danych, stosowanie odpowiedniej metodyki i zarządzanie ryzykiem w sposób oparty na dowodach; harmonizację definicji zrównoważonych inwestycji i sposobu pomiaru realizacji tych inwestycji; opracowywanie innowacyjnych mechanizmów finansowania, a także produktów, usług i praktyk finansowych; standaryzacja i agregacja projektów i inwestycji; uproszczenie procedur dla inwestorów; budowanie zdolności i prowadzenie dialogu. Działania w tym zakresie powinny wносить wkład w politykę i prawodawstwo UE w dziedzinie zrównoważonego finansowania³²;

- **wspieranie procesu opracowywania projektów inwestycyjnych na szczeblu lokalnym i regionalnym:**

budowanie zdolności organów publicznych na szczeblu lokalnym i inwestorów prywatnych, w szczególności społecznościowych inwestorów zbiorowych. Wspieranie prowadzenia dialogu z przedstawicielami sektora finansowego, aby realizować inwestycje w zrównoważoną energię, uwzględniając podejmowanie dostosowanych do indywidualnych potrzeb działań przyczyniających się do budowania sprawiedliwego społeczeństwa oraz sprzyjających sprawiedliwej transformacji energetycznej w regionach UE w największym stopniu uzależnionych od paliw kopalnych lub procesów wysokoemisyjnych. Propagowanie organizowania zamówień publicznych na

---

³¹ Takie jak ontologia SAREF, <https://saref.etsi.org/>

³² https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/sustainable-finance_pl

energooszczędne i zasobooszczędne roboty, dostawy i usługi. Wspieranie dostosowanych do indywidualnych potrzeb podejść dla podmiotów na szczeblu lokalnym zainteresowanych rozwijanie koncepcji inwestycyjnych, wdrażaniem innowacyjnych rozwiązań organizacyjnych oraz łączeniem projektów. Poprawa warunków rynkowych i opracowanie ofert nowych zintegrowanych usług w budynkach, transporcie i portach oraz nowych zintegrowanych usług dla MŚP;

- **angażowanie obywateli w proces przechodzenia na czystą energię i wzmacnianie ich pozycji w tym procesie:**

wspieranie obywateli w pełnieniu aktywnej roli w procesie przechodzenia na czystą energię m.in. poprzez udzielanie ukierunkowanego wsparcia na rzecz podejmowania działań zbiorowych, realizowania inicjatyw kierowanych przez społeczność i obywateli oraz opracowywania nowych usług energetycznych i innowacji społecznych. Zacieśnienie współpracy między organami samorządu terytorialnego a inicjatywami kierowanymi przez obywateli. Wspieranie działań przyczyniających się do łagodzenia zjawiska ubóstwa energetycznego. Sprzyjanie rozwojowi kompetencji energetycznych i zachowań obywateli zgodnych z koncepcją zrównoważonej energii, w szczególności wśród młodszych pokoleń.

3. PODZIAŁ FUNDUSZY

W poniższej tabeli przedstawiono podział funduszy w ramach poszczególnych podprogramów na lata 2021–2024 w perspektywie wieloletniej w rozbiciu na różne rodzaje finansowania (w mln EUR)³³.

Dodatkowe informacje na temat procedury podziału funduszy według rodzajów dotacji, z uwzględnieniem informacji na temat maksymalnej kwoty dotacji dla SNAP i SPZ, przedstawiono w sekcji 4.1.2 poniżej.

W mln euro	Kwoty przeznaczone na realizację projektów zgodnie z art. 9 ust. 3 rozporządzenia LIFE			Inne rodzaje działalności	Ogółem (1)+(2)+(3)+(4)
	(1) Projekty finansowane za pośrednictwem dotacji	(2) Działania łączone	(3) Projekty finansowane za pośrednictwem innych form finansowania		
Podprogram kwoty w mln EUR				(4) Działania finansowane w ramach zamówień inne niż te, o których mowa w pkt (3)	
1.Przyroda i różnorodność biologiczna	926,69	7,50	70,93	98,42	1 103,54
2.Gospodarka o obiegu zamkniętym i jakość życia	599,29	7,50	45,28	45,48	697,54
3.Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowani	419,07	0,00	45,25	41,20	505,52

³³ W przypadku podprogramu „Przejsie na czystą energię” dotacje na ID będą obejmowały DKW oraz dotacje na rzecz określonego beneficjenta przyznane zgodnie z art. 195 lit. f) rozporządzenia finansowego.

e się do niej					
4. Przejście na czystą energię	412,22	0,00	85,00	29,86	527,08
OGÓLEM	2 357,27	15,00	246,46	214,96	2 833,68

Uwaga: przedstawione kwoty nie obejmują wydatków na wsparcie w łącznej wysokości 106 mln EUR.

Podział środków między poszczególne rodzaje finansowania ma charakter orientacyjny. Dopuszcza się możliwość wystąpienia zmian w następujących granicach:

- zgodnie z art. 5 ust. 4 rozporządzenia LIFE co najmniej 60 % środków budżetowych przyznanych na projekty wspierane w formie dotacji na działania w obszarze „Środowisko” musi być przeznaczanych na dotacje dla projektów wspierających podprogram „Przyroda i różnorodność biologiczna”;
- zgodnie z art. 9 ust. 3 rozporządzenia LIFE co najmniej 85 % budżetu programu LIFE przeznacza się na dotacje, instrumenty finansowe w ramach działań łączonych oraz projekty finansowane w innych formach finansowania w zakresie określonym zgodnie z sekcją 5.5.

Działania przeznaczone na realizację projektów zgodnie z art. 9 ust. 3 rozporządzenia LIFE opiewają na kwotę 2 372,27 mln EUR, co stanowi 83,7 % budżetu programu LIFE (uwzględniając wydatki na wsparcie).

- zgodnie z art. 18 ust. 4 rozporządzenia LIFE Komisja zapewnia, aby niewykorzystane środki w ramach danego zaproszenia do składania wniosków zostały rozdzielone na różne rodzaje działań, o których mowa w art. 11 ust. 2 rozporządzenia LIFE, w ramach tej samej dziedziny.

Wspomnianymi powyżej środkami można zarządzać w trybie zarządzania bezpośredniego lub pośredniego w granicach określonych w rozporządzeniu finansowym i w rozporządzeniu LIFE.

4. DOTACJE

Ogólna orientacyjna kwota przeznaczona na dotacje w latach 2021–2024 wynosi 2 357,27 mld EUR, z czego 97,65 % wstępnie przeznaczono na dotacje na działania, a 2,35 % na dotacje na działalność.

Poniżej przedstawiono dane liczbowe w podziale na rodzaj działań oraz – w stosownych przypadkach – obszary interwencji. Zgodnie z art. 18 ust. 4 rozporządzenia LIFE niewykorzystane środki w ramach danego zaproszenia do składania wniosków mogłyby zostać rozdzielone na różne rodzaje działań w ramach tej samej dziedziny.

Zgodnie z art. 12 rozporządzenia LIFE działania finansowane w ramach programu LIFE powinny być szczególnie otwarte na uczestnictwo podmiotów prawnych ze wszystkich państw trzecich niestowarzyszonych z programem LIFE, o ile:

- ich uczestnictwo jest niezbędne do osiągnięcia celów danego działania oraz zapewnienia skuteczności interwencji przeprowadzanych w Unii lub w krajach i terytoriach zamorskich stowarzyszonych z Unią oraz
- pokrywają one – co do zasady – koszty swojego uczestnictwa w działaniu.

Typ działania	Kwota przydzielonych środków w mln euro					Poziom współfinansowania ³⁴	Maksymalny okres kwalifikacji
	Podprogram „Przyroda i różnorodność biologiczna”	Podprogram „Gospodarka o obiegu zamkniętym i jakość życia”	Podprogram „Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej”	Podprogram „Przejsięcie na czystą energię”	Ogółem		
Projekty dotyczące działań standardowych	547,77	350,30	280,44	20,50	1 199,01	maksymalnie 60 % maksymalnie 67 % lub maksymalnie 75 % w określonych okolicznościach	10 lat
Strategiczne projekty przyrodnicze	280,00				280,00	maksymalnie 60 %	14 lat
Strategiczne projekty zintegrowane		210,70	125,00	0,00	335,70	maksymalnie 60 %	14 lat
Pomoc techniczna	15,42	13,28	2,85	1,60	33,16	maksymalnie 60 % maksymalnie 95 % na określonych warunkach	5 lat
Inne działania	55,50	19,00	0,30	379,12	453,92	maksymalnie 95 % maksymalnie 100 % na potrzeby kontynuacji wdrażania programu „BEST”	10 lat
Dotacje na działalność	28,00	6,00	10,48	11,00	55,48	maksymalnie 70 %	3 lata
Ogółem	926,69	599,29	419,07	412,22	2 357,27		

Zgodnie z przepisami rozporządzenia LIFE i rozporządzenia finansowego niektóre z działań wymienionych poniżej mogłyby zostać zrealizowane w trybie zarządzania pośredniego, w stosownych przypadkach z uwzględnieniem szczególnych warunków ich realizacji.

4.1. Dotacje na działania

Zgodnie z art. 11 ust. 2 rozporządzenia LIFE w ramach programu LIFE można udzielać różnego rodzaju dotacji na działania:

- 1) projekty dotyczące działań standardowych (SAP);
- 2) strategiczne projekty przyrodnicze (SNAP);
- 3) strategiczne projekty zintegrowane (SPZ);
- 4) projekty pomocy technicznej (TAP);
- 5) inne działania (ID).

4.1.1. Projekty dotyczące działań standardowych (SAP)

Projekty te odpowiadają tradycyjnym projektom programu LIFE i mają na celu:

³⁴ Poziom współfinansowania oblicza się na podstawie wydatków kwalifikowalnych projektu.

- opracowywanie, demonstracja i propagowanie innowacyjnych technik, metod i podejść;
- przyczynianie się do rozwoju bazy wiedzy i stosowania najlepszych praktyk;
- wspieranie rozwoju, realizacji, monitorowania i egzekwowania odpowiednich przepisów i polityk Unii m.in. poprzez poprawę zarządzania na wszystkich szczeblach, w szczególności dzięki zwiększeniu potencjału podmiotów publicznych i prywatnych oraz zaangażowanie społeczeństwa obywatelskiego;
- stymulowanie wprowadzania na dużą skalę udanych rozwiązań technicznych i politycznych mających na celu wdrażanie stosownych przepisów i polityki Unii poprzez: powielanie rezultatów, włączanie powiązanych celów do innych polityk i do praktyk sektora publicznego i prywatnego, uruchamianie inwestycji oraz poprawę dostępu do finansowania³⁵.

Orientacyjna kwota przeznaczona na projekty dotyczące działań standardowych realizowane w latach 2021–2024 wynosi 1,999 mld EUR, z czego 13 mln EUR zostanie wstępnie przydzielone na realizację projektów w ramach inicjatywy nowy europejski Bauhaus. Zgodnie z art. 18 ust. 4 rozporządzenia LIFE niewykorzystane środki w ramach danego zaproszenia do składania wniosków mogłyby zostać rozdzielone na różne rodzaje działań w ramach tej samej dziedziny.

4.1.1.1. Poziom współfinansowania

Co do zasady w przypadku projektów dotyczących działań standardowych poziom współfinansowania nie może przekroczyć 60 % całkowitych kosztów kwalifikowalnych projektu, z wyjątkiem projektów realizowanych w ramach podprogramu „Przyroda i różnorodność biologiczna”, które dotyczą:

- wszelkich siedlisk lub gatunków o znaczeniu priorytetowym dla wdrażania dyrektywy 92/43/EWG (unijna dyrektywa siedliskowa) wymienionych w odpowiednich załącznikach do tej dyrektywy;
- wszelkich gatunków ptactwa, które Komitet ds. Dostosowania do Postępu Naukowo-Technicznego utworzony zgodnie z art. 16 dyrektywy 2009/147/WE (unijna dyrektywa ptasia) uznał za „priorytetowe do otrzymania finansowania”;
- wszelkich rodzajów siedlisk lub gatunków wymienionych w załącznikach do dyrektywy siedliskowej, których stan ochrony został oceniony jako niezadowolający – zły a także siedlisk lub gatunków, w odniesieniu do których można zaobserwować tendencję malejącą (U2-) w ramach najnowszych dostępnych ocen regionów biogeograficznych przeprowadzonych na szczeblu unijnym i krajowym;
- wszelkich rodzajów siedlisk lub gatunków (poza gatunkami ptactwa), którym w najbardziej aktualnych opublikowanych wersjach czerwonych ksiąg zagrożonych gatunków lub siedlisk europejskich przyznano status zagrożenia na szczeblu UE „zagrożone” lub gorszy (https://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/redlist/index_en.htm oraz https://ec.europa.eu/environment/nature/knowledge/redlist_en.htm), uwzględniając również siedliska lub gatunki znajdujące się na obszarach nieuwzględnionych we wspomnianych czerwonych księgach;
- wszelkich innych siedlisk lub gatunków na obszarach nieuwzględnionych w czerwonych księgach gatunków i siedlisk europejskich, którym przyznano status

³⁵ Art. 2 pkt 4 i art. 3 ust. 2 rozporządzenia LIFE.

zagrożenia „zagrożone” lub gorszy w najbardziej aktualnej opublikowanej wersji globalnej czerwonej księgi gatunków lub siedlisk zagrożonych IUCN.

W przypadku wspomnianych projektów w dziedzinie przyrody i różnorodności biologicznej poziom współfinansowania mógłby osiągnąć 75 % łącznych kosztów kwalifikowalnych, o ile dany projekt dotyczy wyłącznie opisanych powyżej siedlisk lub gatunków o znaczeniu priorytetowym. Wnioskodawcy będą musieli uzasadnić w swoich wnioskach, że wszystkie działania zostały wyraźnie opracowane z myślą o poprawie sytuacji siedlisk lub gatunków, które kwalifikują się do ich objęcia poziomem współfinansowania wynoszącym 75 %.

W przeciwnym wypadku projekt koncentrujący się zarówno na siedliskach lub gatunkach o znaczeniu priorytetowym, jak i na innych siedliskach lub gatunkach może zostać objęty poziomem współfinansowania wynoszącym 67 %, o ile wspomniane gatunki lub siedliska o znaczeniu priorytetowym stanowią istotny element tego projektu, a większość podejmowanych w jego ramach działań jest wyraźnie i bezpośrednio ukierunkowana na takie gatunki lub siedliska o znaczeniu priorytetowym i przynosi im konkretne, bezpośrednie korzyści. Wnioski dotyczące gatunków lub siedlisk o znaczeniu priorytetowym, które odniosą wyłącznie pośrednie korzyści z tytułu podjęcia planowanych działań, lub wnioski, w ramach których wspomniane gatunki lub siedliska stanowią zaledwie niewielką grupę docelową, nie będą kwalifikowały się do ich objęcia poziomem współfinansowania wynoszącym 67 %.

4.1.1.2. Okres kwalifikowalności

W przypadku projektów dotyczących działań standardowych maksymalny okres kwalifikowalności wynosi 10 lat. Jest to uzasadnione, biorąc pod uwagę złożoność niektórych projektów oraz fakt, że w przypadku wystąpienia nieprzewidzianych okoliczności (np. ekstremalnych warunków pogodowych) konieczne może okazać się ich przedłużenie.

4.1.2. Projekty strategiczne

Projekty strategiczne obejmują:

- (1) strategiczne projekty przyrodnicze;
- (2) strategiczne projekty zintegrowane.

4.1.2.1. Strategiczne projekty przyrodnicze (SNAP)

Zgodnie z art. 2 pkt 1 rozporządzenia LIFE strategiczne projekty przyrodnicze sprzyjają osiągnięciu unijnych celów w zakresie przyrody i różnorodności biologicznej poprzez realizację w państwach członkowskich spójnych programów działań zmierzających do włączenia tych celów i priorytetów do innych polityk i instrumentów finansowania m.in. poprzez skoordynowaną realizację priorytetowych ram działań (PRD) przyjętych zgodnie z dyrektywą 92/43/EWG.

Strategiczne projekty przyrodnicze będą koncentrowały się na następujących strategiach i planach:

- PRD przyjmowane zgodnie z art. 8 dyrektywy Rady 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (dyrektywa siedliskowa) oraz
- inne plany lub strategie przyjmowane na szczeblu międzynarodowym, krajowym, regionalnym lub międzyregionalnym przez organy ds. przyrody i różnorodności biologicznej realizujące unijną politykę w dziedzinie przyrody lub różnorodności biologicznej lub wdrażające unijne przepisy w zakresie przyrody lub różnorodności biologicznej, które obejmują konkretne i wymierne działania lub cele oraz posiadają jasno określony harmonogram realizacji i budżet.

Strategiczne projekty przyrodnicze w przeważającej mierze bazują na doświadczeniach związanych z realizacją projektów zintegrowanych na rzecz przyrody w ramach programu LIFE na lata 2014–2020. O ile jednak projekty zintegrowane na rzecz przyrody koncentrowały się wyłącznie na wdrażaniu priorytetowych ram działań (PRD), zgodnie z unijną strategią na rzecz bioróżnorodności 2030 zakres strategicznych projektów przyrodniczych jest szerszy, a projekty te koncentrują się w większym stopniu na włączaniu problematyki związanej z przyrodą w główny nurt działań.

W zależności od potrzeb danych państw członkowskich (lub regionów) wskazanych w ich priorytetowych ramach działań lub w innych planach na rzecz przyrody i różnorodności biologicznej (które muszą zostać udostępnione do chwili przedłożenia kompletnego wniosku dotyczącego strategicznego projektu przyrodniczego), zestaw środków, które należy uwzględnić w programie działań strategicznego projektu przyrodniczego, musi obejmować następujące środki:

- działania w zakresie wsparcia instytucjonalnego i budowania zdolności;
- środki uruchamiające i koordynujące dodatkowe źródła finansowania na potrzeby działań uzupełniających, w szczególności finansowanie pochodzące z innych instrumentów i programów finansowania unijnego.

Ponadto strategiczne projekty przyrodnicze mogą również obejmować konkretne środki ochronne, w szczególności w przypadku gdy tego rodzaju środki nie mogą korzystać ze wsparcia udzielanego za pośrednictwem innych programów finansowania unijnego.

Organy właściwe ds. przyrody i różnorodności biologicznej, które są odpowiedzialne za wdrażanie priorytetowych ram działań, muszą uczestniczyć w procesie składania wniosków dotyczących strategicznych projektów przyrodniczych jako wnioskodawcy albo – w należycie uzasadnionych przypadkach – jako beneficjenci powiązani.

Orientacyjny podział strategicznych projektów przyrodniczych w latach 2021–2027 powinien przedstawiać się następująco:

Źródło: dane Eurostatu	Państwa	Współczynnik
Mniejsze państwa członkowskie (poniżej 30 000 km ²)	Cypr, Luksemburg, Malta, Słowenia	1
Średniej wielkości państwa członkowskie (od 30 000 do 100 000 km ²)	Austria, Belgia, Chorwacja, Republika Czeska, Dania, Estonia, Węgry, Irlandia, Łotwa, Litwa, Niderlandy, Portugalia, Słowacja	2
Większe państwa członkowskie (powyżej 100 000 km ²):	Bułgaria, Niemcy, Grecja, Hiszpania, Finlandia, Francja, Włochy, Polska, Rumunia, Szwecja	3

Współczynnik przyporządkowany do każdej grupy państw odzwierciedla orientacyjną wielkość wsparcia dla danego państwa udzielanego za pośrednictwem strategicznych projektów przyrodniczych w latach 2021–2027.

Współczynnik przedstawiony w powyższej tabeli oznacza szacunkowy udział współfinansowania unijnego udostępnianego w ramach strategicznych projektów przyrodniczych na lata 2021–27, biorąc pod uwagę fakt, że współczynnik o wartości 1 odpowiada współfinansowaniu unijnemu wynoszącemu w przybliżeniu 10 mln EUR,

współczynnik o wartości 2 – współfinansowaniu w wysokości 20 mln EUR, a współczynnik o wartości 3 – współfinansowaniu w wysokości 30 mln EUR. Choć wszystkie państwa członkowskie zachęca się do złożenia jednego dużego wniosku dotyczącego strategicznego projektu przyrodniczego, którego wartość finansowa powinna opierać się na danych zamieszczonych w powyższej tabeli, wsparcie udostępniane w ramach programu LIFE może zostać podzielone między dwa strategiczne projekty przyrodnicze lub większą liczbę takich projektów w państwach członkowskich, w których będzie to należyście uzasadnione. Aby zapewnić możliwie jak największy stopień pokrycia geograficznego państw członkowskich UE przez strategiczne projekty przyrodnicze do 2027 r., władze regionalne rozważające możliwość złożenia wniosku dotyczącego strategicznego projektu przyrodniczego zdecydowanie zachęca się do nawiązania współpracy z innymi regionami na potrzeby przygotowania takiego wniosku.

Niezależnie od dążenia do zapewnienia równowagi geograficznej, procedura udzielania dotacji pozostanie konkurencyjna. Wnioskodawcy, których wnioski – po poddaniu ich należytej ocenie – nie osiągną minimalnej wymaganej liczby punktów, nie będą mogli liczyć na dotację w jakiegokolwiek formie. Wniosek o dofinansowanie złożony przez organy państwa członkowskiego, które nie otrzymało jeszcze dotacji na realizację strategicznych projektów przyrodniczych, zostanie potraktowany priorytetowo w porównaniu z kolejnymi wnioskami składanymi przez państwa członkowskie, które otrzymały już dotację na realizację jednego strategicznego projektu przyrodniczego lub większej liczby takich projektów, wyłącznie wówczas, gdy tego rodzaju wniosek przekroczy minimalną wymaganą liczbę punktów.

Państwa członkowskie zdecydowanie zachęca się do wspólnego wdrażania strategicznych projektów przyrodniczych, również przy wykorzystaniu platform koordynacji i współpracy transnarodowej przewidzianych w unijnych strategiach makroregionalnych, jeżeli odpowiednie państwa członkowskie biorą udział w realizacji takich strategii³⁶.

Co do zasady nie wyklucza się możliwości jednoczesnej realizacji projektów zintegrowanych na rzecz przyrody i strategicznych projektów przyrodniczych w tym samym państwie członkowskim/regionie, o ile strategiczny projekt przyrodniczy wnosi ewidentną wartość dodaną i pociąga za sobą wyraźną komplementarność tematyczną w porównaniu z projektami zintegrowanymi.

4.1.2.2. Strategiczne projekty zintegrowane (SPZ)

Zgodnie z art. 2 pkt 2 rozporządzenia LIFE w ramach tych projektów realizowane są na skalę regionalną, międzyregionalną, krajową lub międzynarodową strategie lub plany działania w dziedzinie środowiska lub klimatu opracowane przez organy państw członkowskich i wymagane na podstawie unijnych przepisów szczególnych lub polityk Unii w zakresie środowiska, klimatu i odpowiednich kwestii energetycznych i które zapewniają jednocześnie zaangażowanie zainteresowanych stron, i sprzyjają koordynacji działań z co najmniej jednym spośród innych unijnych, krajowych lub prywatnych źródeł finansowania oraz uruchamianiu środków z co najmniej jednego z tych źródeł.

Strategie i plany, na których strategiczne projekty zintegrowane będą się koncentrowały się, będą następujące:

---

³⁶ Unijne strategie makroregionalne to ramy współpracy na rzecz lepszej koordynacji działań i funduszy w określonym transnarodowym regionie geograficznym (makroregionie), których wspólnym priorytetem są kwestie związane ze środowiskiem (uwzględniając ochronę przyrody) i klimatem. Wśród kluczowych elementów tych strategii należy wymienić podejście międzysektorowe, zarządzanie wielopoziomowe oraz zaangażowanie zainteresowanych stron. Dodatkowe informacje można uzyskać pod adresem: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/cooperation/macro-regional-strategies/

- w ramach podprogramu „Gospodarka o obiegu zamkniętym i jakość życia”:
  - gospodarka o obiegu zamkniętym: krajowe lub regionalne plany, strategie, plany działania lub podobne dokumenty dotyczące gospodarki o obiegu zamkniętym³⁷, które:
    - zostały oficjalnie zatwierdzone;
    - obejmują konkretne i wymierne działania lub cele, z jasnym harmonogramem;
    - są zgodne z celami planu działania UE dotyczącego gospodarki o obiegu zamkniętym lub je dopełniają.
  - odpady: krajowe i regionalne plany gospodarki odpadami zgodnie z art. 28 dyrektywy ramowej w sprawie odpadów lub programy zapobiegania powstawaniu odpadów zgodnie z wymogami art. 29 dyrektywy ramowej w sprawie odpadów;
  - woda: plany gospodarowania wodami w dorzeczu zgodnie z załącznikiem VII do ramowej dyrektywy wodnej, plany zarządzania ryzykiem powodziowym zgodnie z dyrektywą powodziową, strategie morskie zgodnie z dyrektywą ramową w sprawie strategii morskiej;
  - powietrze: plany ochrony powietrza zgodnie z dyrektywą w sprawie jakości powietrza lub krajowe programy ograniczania zanieczyszczenia powietrza zgodnie z dyrektywą w sprawie krajowych poziomów emisji;
- w ramach podprogramu „Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej”:
  - krajowe plany w dziedzinie energii i klimatu (rozporządzenie w sprawie zarządzania unią energetyczną i działaniami w dziedzinie klimatu (UE) 2018/1999);
  - krajowe plany działania na rzecz racjonalizacji zużycia energii;
  - krajowe lub regionalne strategie lub plany działania w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu;
  - miejskie lub wspólnotowe plany działania zapoczątkowujące przekształcenie społeczeństwa w neutralne dla klimatu lub odporne na zmianę klimatu;
  - krajowe, regionalne lub branżowe/sektorowe strategie ograniczania emisji gazów cieplarnianych lub plany działania dla gospodarki zwiększające neutralność klimatyczną.

Komisja dołoży starań, aby zapewnić maksymalny zasięg geograficzny strategicznych projektów zintegrowanych, orientacyjnie przydzielając w ramach każdego podprogramu co najmniej jeden strategiczny projekt zintegrowany na państwo członkowskie.

---

³⁷ Plan, strategia, plan działania lub podobny dokument urzędowy działania dotyczące gospodarki o obiegu zamkniętym to oficjalny dokument, przyjęty w drodze odpowiedniej procedury prawodawczej na szczeblu krajowym lub regionalnym, w którym przedstawiono wizję i zaproponowano sposób realizacji działań/strategii służących przyspieszeniu przejścia na gospodarkę o obiegu zamkniętym na szczeblu krajowym lub regionalnym, zgodnie z celami planu działania UE dotyczący gospodarki o obiegu zamkniętym. Dokument powinien charakteryzować się podejściem kompleksowym, obejmującym m.in. cykl życia produktów lub materiałów. Aby można było uznać, że plan spełnia wymagania, musi zawierać konkretne i wymierne cele, działania lub środki – wraz z jasno określonymi terminami – umożliwiające śledzenie wkładu partnerów wykonawczych w jego realizację. Nazwy mogą być różne, np. strategie dotyczące gospodarki o obiegu zamkniętym, plany działania dotyczące gospodarki o obiegu zamkniętym, ramy dotyczące gospodarki o obiegu zamkniętym itp. Plany powinny w miarę możliwości łączyć różne strategie polityczne i zakładać koordynację międzyresortową. Komisja uważa takie strategie ramowe za jeden z najskuteczniejszych sposobów osiągania postępów w przejściu na gospodarkę o obiegu zamkniętym w państwach członkowskich i zdecydowanie zachęca państwa członkowskie do ich przyjęcia i wdrożenia.

W przypadku strategicznych projektów zintegrowanych o skali transnarodowej najlepiej korzystać z platform koordynacji i współpracy transnarodowej przewidzianych w unijnych strategiach makroregionalnych, jeżeli państwa członkowskie uczestniczą w realizacji takich strategii.

4.1.2.3. Kwoty maksymalne

W związku z pozytywnymi doświadczeniami zdobytymi przy realizacji projektów zintegrowanych w ramach programu LIFE 2014–2020 maksymalna łączna kwota przeznaczona na strategiczne projekty przyrodnicze będzie wynosić 280 mln EUR, co stanowi 30 % całkowitego budżetu przeznaczonego na dotacje na rzecz podprogramu „Przyroda i różnorodność biologiczna”. Maksymalna łączna kwota przyznana na strategiczne projekty zintegrowane w ramach podprogramów „Gospodarka o obiegu zamkniętym i jakość życia” oraz „Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej” wyniesie 336 mln EUR i 33 % całkowitego budżetu przeznaczonego na dotacje na rzecz tych podprogramów. Całkowita kwota przeznaczona na strategiczne projekty przyrodnicze i strategiczne projekty zintegrowane wyniesie około 26 % całkowitego budżetu programu LIFE przeznaczonego na dotacje.

4.1.2.4. Poziom współfinansowania

W przypadku strategicznych projektów przyrodniczych i strategicznych projektów zintegrowanych poziom współfinansowania nie może przekroczyć 60 % całkowitych kosztów kwalifikowalnych projektu.

4.1.2.5. Okres kwalifikowalności

Ponieważ plany strategiczne obejmują realizację planu działań, maksymalny okres kwalifikowalności wynosi 14 lat.

4.1.3. Projekty pomocy technicznej (projekty PT)

Zgodnie z art. 2 pkt 3 rozporządzenia LIFE, projekty dotyczące pomocy technicznej mogą obejmować następujące działania:

- uczestnictwo w projektach dotyczących działań standardowych i przygotowywanie strategicznych projektów przyrodniczych i strategicznych projektów zintegrowanych (PT-PP);
- przygotowanie do zwiększenia skali lub powielenia rezultatów innych projektów finansowanych przez program LIFE, programy go poprzedzające lub inne programy unijne oraz przygotowanie do uzyskania dostępu do innych instrumentów finansowych Unii (PT-P);
- budowanie zdolności organów państw członkowskich o niskim poziomie skutecznego uczestnictwa w programie LIFE w celu poprawy usług świadczonych przez krajowe punkty kontaktowe w całej UE oraz podniesienia ogólnej jakości składanych wniosków (PT-BZ).

Orientacyjna kwota przeznaczona na projekty dotyczące pomocy technicznej wynosi 33,16 mln EUR. Kwota ta może zostać zwiększona o kwotę przewidzianą poniżej na łączenie (zob. sekcja 5.3.1), w przypadku gdy, biorąc pod uwagę etap realizacji inwestycji, właściwe byłoby przyznanie dotacji, którym nie towarzyszą instrumenty finansowe.

W latach 2021–2024 przewiduje się następujący orientacyjny wstępny przydział środków, biorąc pod uwagę, że niewykorzystane środki można ponownie rozdzielić między różne rodzaje projektów w ramach tej samej dziedziny zgodnie z art. 18 ust. 4 rozporządzenia LIFE:

- orientacyjnie 3,16 mln EUR na rzecz PT-PP;

- 9 mln EUR na rzecz PT-BZ;
- około 21 mln EUR na rzecz PT-P.

4.1.3.1. Poziom współfinansowania

Maksymalny poziom współfinansowania dla projektów dotyczących pomocy technicznej będzie wynosić 60 % kosztów kwalifikowanych, z wyjątkiem projektów mających na celu poprawę skutecznego uczestnictwa w programie LIFE (PT-BZ). W przypadku projektów związanych z działalnością władz państw członkowskich, zgodnie z art. 11 ust. 4 rozporządzenia LIFE, maksymalny poziom współfinansowania wyniesie 95 % kosztów kwalifikowanych, zgodnie z art. 9 ust. 4 rozporządzenia LIFE.

4.1.3.2. Projekty dotyczące przygotowania strategicznych projektów przyrodniczych lub strategicznych projektów zintegrowanych (PT-PP)

Projekty te mają na celu zapewnienie wsparcia finansowego, aby pomóc wnioskodawcom w przygotowaniu strategicznego projektu przyrodniczego lub strategicznego projektu zintegrowanego, przy maksymalnym wkładzie z programu LIFE wynoszącym 70 000 EUR.

Stanowią one kontynuację projektów pomocy technicznej finansowanych w ramach programu LIFE na lata 2014–2020.

4.1.3.3. Projekty mające na celu ułatwienie zwiększenia skali lub powielenia rezultatów (PT-P)

Projekty te mają na celu ułatwienie zwiększenia skali lub powielenia rezultatów wyników projektów finansowanych w ramach programu LIFE lub – tam gdzie jest to istotne dla realizacji celów programu LIFE – w ramach innych funduszy UE, w tym poprzez przygotowanie dostępu do innych instrumentów finansowych Unii.

Projekty te mogą służyć jako źródło współfinansowania działań niezbędnych do:

- (1) przygotowania do zwiększania skali lub powielania rezultatów poprzednich projektów w ramach programu LIFE lub innych programów unijnych;
- (2) ułatwienia dostępu do InvestEU lub do innych instrumentów finansowych w przypadku działań przyczyniających się do realizacji celów LIFE.

Takie wsparcie na rzecz inwestycji i powielania rezultatów prawdopodobnie ma strategiczne znaczenie z punktu widzenia wspierania urzeczywistnienia zielonych inwestycji w terenie.

Na realizację zielonych inwestycji zostaną udostępnione środki finansowe – na przykład powstanie nowa inicjatywa na rzecz kapitału naturalnego i gospodarki o obiegu zamkniętym w ramach InvestEU, która w ciągu najbliższych 10 lat przyczyni się do uruchomienia co najmniej 10 mld EUR, z czego na lata 2021–2024 przewidziano 3 mld EUR. Niemniej jednak zapotrzebowanie na inwestycje w projekty związane z ochroną środowiska często napotyka na poważne bariery, takie jak ograniczone zdolności administracyjne organów krajowych, regionalnych i lokalnych, brak świadomości i wiedzy specjalistycznej w zakresie zrównoważonego rozwoju wśród projektodawców publicznych i prywatnych, wrażenie, że projekty te są obciążone wysokim ryzykiem, konieczność posiadania długoterminowej perspektywy zwrotu finansowego z inwestycji oraz obawy, czy projekty będą generować zyski.

Oznacza to, że potrzebne jest specjalne wsparcie finansowe, aby pomóc w utworzeniu szeregu innowacyjnych i zrównoważonych projektów.

To wsparcie finansowe mogłoby przyjąć formę dotacji na przeprowadzenie pewnych badań wstępnych lub zastosowania mieszania, w przypadku gdy dotacjom towarzyszą środki zwrotne, takie jak pożyczki, finansowanie kapitałowe lub wsparcie budżetowe (zob. sekcja 5.3.1).

4.1.3.4. Projekty mające na celu budowanie zdolności organów państw członkowskich o niskim poziomie skutecznego uczestnictwa (PT-BZ)

Te projekty dotyczące pomocy technicznej mają na celu budowanie zdolności organów państw członkowskich w celu zwiększenia skuteczności uczestnictwa w programie LIFE.

Niski poziom skutecznego uczestnictwa: definicja

Koncepcja „niskiego poziomu skutecznego uczestnictwa” obejmuje pojęcia niskiego poziomu uczestnictwa i nieskutecznego uczestnictwa.

Wagę tych dwóch elementów określa się zgodnie z motywem 32 rozporządzenia LIFE, uwzględniając: liczbę ludności i gęstość zaludnienia, całkowity obszar obszarów Natura 2000 dla każdego państwa członkowskiego wyrażony jako odsetek całkowitego obszaru Natura 2000 oraz odsetek terytorium państwa członkowskiego pokrytego obszarami Natura 2000.

W obliczeniu współczynnika dotyczącego państwa członkowskiego, MSf, wykorzystuje się następujące wartości:

- A = liczba ludności (% ludności UE)
- B = gęstość zaludnienia (% w stosunku do najwyższej gęstości zaludnienia)
- C = obszar Natura 2000 (% całkowitej powierzchni obszaru Natura 2000 w UE)
- D = obszar Natura 2000 (% całkowitej powierzchni państwa członkowskiego)

Ponieważ podprogram „Przyroda i różnorodność biologiczna” odpowiada za około 40 % całkowitego budżetu, wartości C i D uwzględnia się do wysokości 40 %.

$$MSf = (A+B) * 40 \% (C+D)$$

Do określenia „niskiego poziomu skutecznego uczestnictwa” Komisja zamierza zastosować dwa kryteria:

1. niski poziom uczestnictwa: państwo odnotowuje niski poziom uczestnictwa, gdy wskaźnik złożonych wniosków podzielony przez powyższy współczynnik dla tego państwa znajduje się w dwóch najniższych trzecich;
2. nieskuteczne uczestnictwo: państwo odnotowuje nieskuteczne uczestnictwo, gdy wskaźnik powodzenia (liczba zaakceptowanych projektów spośród złożonych wniosków) podzielony przez powyższy współczynnik dla tego państwa znajduje się w dwóch najniższych trzecich.

Każde państwo, które należy do jednej z dwóch powyższych kategorii, będzie uznane za kwalifikujące się do przedmiotowych projektów.

Każdemu państwu można przyznać tylko jeden projekt PT-BZ dotyczący niskiego poziomu skutecznego uczestnictwa w okresie objętym przedmiotowym wieloletnim programem prac.

Aby przygotować wykaz kwalifikujących się państw, Komisja przeprowadzi odpowiednie obliczenia, biorąc pod uwagę trzy ostatnie lata, za które dostępne są dane. Wyniki zostaną przedstawione państwom członkowskim przed ogłoszeniem każdego zaproszenia do składania wniosków.

Kwalifikujące się działania

Komisja oczekuje, że każdy wniosek będzie oparty na analizie potrzeb wskazującej najbardziej skuteczne działania mające na celu rozwiązanie problemu niskiego poziomu uczestnictwa lub nieskutecznego uczestnictwa w przypadku poszczególnych rodzajów

wnioskodawców (organizacji publicznych, podmiotów prywatnych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego).

Kwalifikują się następujące działania:

- działania wdrożeniowe, takie jak działania szkoleniowe, ukierunkowane kampanie informacyjne;
- działania w zakresie monitorowania i ewaluacji mające na celu ocenę rzeczywistego wpływu działań wdrożeniowych;
- działania w zakresie komunikacji i upowszechniania;
- działania w zakresie zarządzania projektem i kontroli jakości.

Komisja oczekuje, że budżet będzie proporcjonalny do działań, które będą realizowane w ramach każdego projektu służącemu rozwiązaniu problemu niskiego poziomu uczestnictwa lub nieskutecznego uczestnictwa wśród poszczególnych rodzajów wnioskodawców.

4.1.3.5. Maksymalny okres kwalifikowalności w przypadku realizacji projektów dotyczących pomocy technicznej

Biorąc pod uwagę poszczególne zagadnienia, którym poświęcone są projekty dotyczące pomocy technicznej, maksymalny okres kwalifikowalności wynosi 5 lat.

4.1.4. *Inne działania (ID)*

Komisja określiła pewne szczególne potrzeby, którymi należy się zająć w ramach „innych działań”.

Zgodnie z art. 11 ust. 2 lit. e) rozporządzenia LIFE „inne działania” obejmują:

- działania koordynacyjne i wspierające na rzecz przechodzenia na energię ze źródeł odnawialnych i zwiększania efektywności energetycznej. Mają one na celu przełamanie barier rynkowych, które utrudniają społeczno-gospodarcze przejście na energię ze źródeł odnawialnych i zwiększenie efektywności energetycznej, w tym budowanie potencjału, rozpowszechnianie informacji i wiedzy oraz zwiększanie świadomości;
- system małych dotacji na rzecz różnorodności biologicznej (BEST);

W oparciu o doświadczenia z programów małych dotacji w ramach unijnej inicjatywy BEST ogłoszone zostaną zaproszenia do składania wniosków w celu przyznania małych dotacji (maksymalnie 100 000 EUR współfinansowania unijnego) w regionach najbardziej oddalonych oraz krajach i terytoriach zamorskich na w zakresie ochrony różnorodności biologicznej, odbudowy ekosystemu i zrównoważonego wykorzystania usług ekosystemowych, w tym podejść ekosystemowych do przystosowania się do zmiany klimatu i łagodzenia jej skutków;

- projekty opracowane w ramach współpracy ze wspólnotami wiedzy i innowacji (WWiI) Europejskiego Instytutu Innowacji i Technologii ³⁸ (EIT), w szczególności projekty przyczyniające się do realizacji celów i realizacji unijnego planu działania dotyczącego gospodarki o obiegu zamkniętym realizowane przez uczelnie wyższe, organizacje badawcze, przedsiębiorstwa lub MŚP uczestniczące w WWiI;

---

³⁸ Europejski Instytut Innowacji i Technologii (EIT) jest niezależnym organem Unii Europejskiej utworzonym w 2008 r. na rzecz innowacyjności w całej Europie. EIT skupia wiodące organizacje biznesowe, edukacyjne i badawcze w celu znalezienia rozwiązań dla globalnych wyzwań.

- dotacje na działania na rzecz organizacji wymienionych w załączniku I do rozporządzenia LIFE (zob. również sekcja 4.3 pkt 2 poniżej);
- dodatkowe projekty służące realizacji priorytetów legislacyjnych i politycznych Unii, które można by określać co roku, po konsultacjach z państwami członkowskimi (PLP);
- Inne szczególne projekty finansowane zgodnie z art. 195 rozporządzenia finansowego w celu wspierania polityki UE w obszarach związanych z ochroną środowiska i działaniami w dziedzinie klimatu, które zostaną określone podczas realizacji przedmiotowego programu prac.

Orientacyjna kwota przeznaczona na inne działania wynosi 454 mln EUR.

Komisja będzie stosowała bardziej normatywne podejście do definiowania zaproszeń do składania wniosków dotyczących tych działań niż w przypadku oddolnych zaproszeń do składania wniosków, gdzie wskazywanie potrzeb i związanych z nimi możliwych rozwiązań należy do wnioskodawców.

4.1.4.1. Poziom współfinansowania

Maksymalny poziom współfinansowania w przypadku „innych działań” wynosi 95 % kosztów kwalifikowalnych, z wyjątkiem małych dotacji na rzecz różnorodności biologicznej w regionach najbardziej oddalonych oraz krajach i terytoriach zamorskich, które stanowią kontynuację programu BEST, w przypadku których współfinansowanie UE wynosi maksymalnie 100 % kosztów kwalifikowalnych.

4.1.4.2. Okres kwalifikowalności w przypadku realizacji „innych działań”

Biorąc pod uwagę poszczególne zagadnienia, którym poświęcone są „inne działania”, maksymalny okres kwalifikowalności wynosi 10 lat.

4.2. Procedura składania i wyboru wniosków o dotacje na działania

Przewiduje się różne procedury przyznawania dotacji na działania. Wybór procedury będzie zależał od czasu dostępnego na ogłoszenie zaproszenia i ocenę wniosków lub od oczekiwanej liczby wniosków w ramach każdego podprogramu:

- procedura jednoetapowa, która będzie stosowana w przypadku:
  1. projektów dotyczących działań standardowych;
  2. projektów dotyczących pomocy technicznej; oraz
  3. „innych działań”.
- procedura dwuetapowa, która będzie stosowana w przypadku:
  - strategicznych projektów przyrodniczych i strategicznych projektów zintegrowanych.

Procedurę dwuetapową można również stosować w przypadku projektów dotyczących działań standardowych.

4.2.1. Jednoetapowa procedura stosowana w przypadku projektów dotyczących działań standardowych, projektów dotyczących pomocy technicznej oraz „innych działań”

Procedurę jednoetapową organizuje się w następujący sposób:

1. po ogłoszeniu zaproszenia do składania wniosków składane są pełne wnioski;
2. wnioski sprawdza się pod kątem zgodności z kryteriami dopuszczalności, kwalifikowalności, wyboru i wykluczenia. Kolejność kontroli można dostosować zgodnie

z rozporządzeniem finansowym w celu zapewnienia maksymalnej skuteczności procesu oceny;

3. pełna ocena wniosku na podstawie wymienionych poniżej kryteriów przyznawania dotacji:

1. Znaczenie (0–20)

- Znaczenie dla realizacji jednego lub kilku celów szczegółowych programu LIFE i wskazanego podprogramu.
- Stopień, w jakim projekt jest zgodny z opisem zawartym w zaproszeniu do składania wniosków, w tym, w stosownych przypadkach, z jego priorytetami szczegółowymi.
- Racjonalność ogólnej logiki interwencji.
- Stopień, w jakim projekt stwarza dodatkowe korzyści i wzmacnia efekt synergii z innymi obszarami polityki istotnymi dla osiągnięcia celów polityki w zakresie ochrony środowiska i klimatu.

2. Jakość (0–20)

- Jasność, adekwatność i wykonalność planu prac.
- Właściwe ukierunkowanie geograficzne działań.
- Jakość planu monitorowania i sprawozdawczości w zakresie skutków.
- Wskazanie i mobilizacja odpowiednich zainteresowanych stron.
- Stosowność i jakość proponowanych środków służących do komunikacji i upowszechniania projektu i jego rezultatów wśród różnych grup docelowych.

3. Skutki (0–20)

- Czy założenia dotyczące skutków oczekiwanych w trakcie realizacji projektu lub po jego zakończeniu w związku z proponowanymi działaniami są ambitne i czy skutki te można faktycznie osiągnąć, uwzględniając możliwe negatywne skutki dla innych celów szczegółowych programu LIFE, w tym zapewniając, aby nie spowodowały znacznych szkód dla tych celów.
- Trwałość rezultatów projektu po zakończeniu projektu.
- Możliwość powielania wyników projektu w tym samym sektorze lub miejscu bądź w innych sektorach lub miejscach, jak również zwiększania ich skali przez podmioty publiczne lub prywatne bądź poprzez mobilizację większych inwestycji lub zasobów finansowych (potencjał katalityczny).
- Jakość środków służących do wykorzystania rezultatów projektu.

4. Zasoby (0–20)

- Skład zespołu projektowego – konsorcjum lub jedyne beneficjenta – pod względem wiedzy specjalistycznej, umiejętności i obowiązków oraz adekwatność struktury zarządzania.
- Adekwatność budżetu i zasobów oraz ich spójność z proponowanym planem prac.
- Przejrzystość budżetu, tzn. poszczególne pozycje kosztów należy opisać w sposób wystarczający.
- Stopień, w jakim uwzględniono i złagodzone wpływ projektu na środowisko, w tym poprzez zastosowanie systemu zielonych zamówień publicznych. Dodatkowym

atutem jest stosowanie przyjętych metod obliczania śladu środowiskowego projektu (np. metod PEF lub OEF lub podobnych³⁹) lub systemów zarządzania środowiskowego (np. EMAS).

- Stosunek jakości do ceny proponowanego projektu.

4. Ocena punktowa wniosków

Każde kryterium ocenia się w przedziale 0–20 punktów. Minimalny próg dla każdego kryterium wynosi 10 punktów.

Waga kryterium „skutki” wynosi 1,5: punkty otrzymane przez dany projekt w odniesieniu do kryterium „skutki” mnoży się przez 1,5.

Ogólny próg dopuszczalności, który ma zastosowanie do sumy ważonych wyników dotyczących poszczególnych kryteriów, wynosi 55 punktów.

W przypadku projektów dotyczących działań standardowych oraz, w stosownych przypadkach i zgodnie z definicją zawartą w zaproszeniu do składania wniosków, do projektów dotyczących pomocy technicznej i projektów dotyczących „innych działań”, można otrzymać punkty dodatkowe za następujące elementy:

- PUNKTY DODATKOWE 1: Proponowany projekt tworzy wyjątkowe synergie i przynosi znaczne wspólne korzyści obejmujące różne podprogramy LIFE. (2 punkty).
- PUNKTY DODATKOWE 2: Projekt jest realizowany głównie w regionach najbardziej oddalonych. Jeżeli szczególne cechy danego regionu mają znaczenie w odniesieniu do potrzeb, których dotyczy zaproszenie do składania wniosków, np. wyspy w przypadku odpadów, regiony intensywnie wykorzystujące węgiel w przypadku czystej energii itp., punkty dodatkowe można przyznać również w przypadku innych obszarów geograficznych o szczególnych potrzebach i trudnościach (2 punkty).
- PUNKTY DODATKOWE 3: Projekt w znacznym stopniu opiera się na wynikach innych projektów finansowanych przez Unię Europejską lub zwiększa ich skalę. (2 punkty).
- PUNKTY DODATKOWE 4: Projekt posiada wyjątkowy potencjał w zakresie powielania wyników i zwiększania ich skali w wielu obszarach. (2 punkty).
- PUNKTY DODATKOWE 5: Projekt zakłada, że państwa członkowskie będą musiały współpracować na szczeblu transnarodowym⁴⁰, aby zagwarantować osiągnięcie celów projektu. (2 punkty).

Punkty dodatkowe przyznaje się w zależności od tego, czy odpowiedź brzmi tak, czy nie. Nie przewiduje się stanów pośrednich: każdy wniosek może otrzymać albo 0, albo 2 punkty.

Oznacza to, że propozycje projektów dotyczących działań standardowych mogą otrzymać maksymalnie 100 punktów, natomiast pozostałe propozycje (tj. w przypadku projektów dotyczących pomocy technicznej lub „innych działań”) mogą otrzymać maksymalnie 90 punktów, plus ewentualne punkty dodatkowe.

³⁹ Np. zasady dotyczące kategorii śladu środowiskowego produktu (PEFCR)/zasady sektorowe dotyczące śladu środowiskowego organizacji (OEFSR). Zob. wykaz pod adresem https://ec.europa.eu/environment/eussd/smgp/PEFCR_OEFSR_en.htm

⁴⁰ Współpracę transnarodową należy rozumieć jako obejmującą współpracę pomiędzy sąsiadującymi państwami/regionami po obu stronach granicy państwowej, a także współpracę na szerszym poziomie transnarodowym/makroregionalnym.

5. Ranking i przygotowanie ostatecznej listy projektów, które mają otrzymać dofinansowanie.

Propozycje projektów zostaną uszeregowane na podstawie ważonych sum punktów uzyskanych w ramach poszczególnych kryteriów przyznania dotacji oraz ewentualnych punktów dodatkowych. Przygotowuje się oddzielne listy dla każdego podprogramu oraz, w ramach każdego podprogramu, w stosownych przypadkach dla projektów związanych z tematyką zarządzania i nowego europejskiego Bauhausu.

Listę projektów zgłoszonych do finansowania przygotowuje się z uwzględnieniem wniosków, które przekroczyły próg minimalny i w przypadku których dostępne są środki na ich finansowanie. W przypadku równej liczby punktów sfinansowane zostaną wnioski, które uzyskują najwyższą liczbę punktów w ramach kryterium 3 – „Skutki”.

6. Lista rezerwowa i pieczęć doskonałości.

Lista rezerwowa obejmuje wszystkie projekty, które spełniają minimalne wymagania w zakresie jakościowe (tj. uzyskały wszystkie minimalne punkty zaliczeniowe), ale nie mogą uzyskać finansowania ze względu na poziom dostępnych środków. W przypadku uzyskania dodatkowych środków projekty z listy rezerwowej otrzymają finansowanie zgodnie z ich miejscem w rankingu.

W przypadku projektów dotyczących działań standardowych projekty z listy rezerwowej otrzymają pieczęć doskonałości zgodnie z art. 15 rozporządzenia LIFE.

Lista projektów, które otrzymały pieczęć doskonałości, wraz z krótkim opisem każdego projektu, zostanie przekazana właściwym służbom Komisji, krajowym punktom kontaktowym oraz członkom Komitetu ds. programu LIFE w celu dalszego przekazania tych informacji organom odpowiedzialnym za zarządzanie Europejskim Funduszem Rozwoju Regionalnego, Europejskim Funduszem Społecznym Plus oraz Europejskim Funduszem Rolnym na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Projekty te mogą potencjalnie uzyskać finansowanie na tych samych warunkach (poziom współfinansowania, kwota i koszty kwalifikowalne), na jakich byłyby finansowane w ramach programu LIFE.

4.2.2. Procedura dwuetapowa stosowana w przypadku projektów dotyczących działań standardowych

W przypadku projektów dotyczących działań standardowych finansowanie przyznaje się w drodze dwuetapowej procedury wyboru. Etapy te są następujące: w pierwszym etapie należy złożyć dokument koncepcyjny; w drugim etapie należy złożyć pełen wniosek, jeżeli dokument koncepcyjny ma rzeczywiste szanse otrzymania dotacji. Procedury tej nie należy stosować w latach 2021 i 2022.

4.2.2.1. Etap 1: dokument koncepcyjny

Wnioskodawcy proszeni są o przedstawienie dokumentu koncepcyjnego wskazującego główne elementy ich wniosku. Muszą również określić wsparcie finansowe, o które występują.

1. Po ogłoszeniu zaproszenia do składania wniosków należy złożyć dokumenty koncepcyjne.
2. Dokumenty koncepcyjne są sprawdzane pod kątem zgodności z kryteriami dopuszczalności i kwalifikowalności.
3. Dokumenty koncepcyjne ocenia się na podstawie następujących kryteriów:

1. Znaczenie i skutki (0–20)

- Znaczenie dla realizacji jednego lub kilku celów szczegółowych programu LIFE i wskazanego podprogramu.
- Stopień, w jakim projekt jest zgodny z opisem tematyki zawartym w zaproszeniu do składania wniosków.
- Racjonalność ogólnej logiki interwencji określonej we wnioskach.
- Czy założenia dotyczące skutków oczekiwanych w trakcie realizacji projektu lub po jego zakończeniu w związku z proponowanymi działaniami są ambitne i czy skutki te można faktycznie osiągnąć, uwzględniając możliwe negatywne skutki dla innych celów szczegółowych programu LIFE. W analizie skutków uwzględnia się specyfikę projektu i jego zasięg geograficzny, w tym, w stosownych przypadkach, szczególne potrzeby obszarów geograficznych o szczególnych podatnościach, wyzwaniach związanych ze środowiskiem lub ograniczeniach naturalnych.

2. Jakość i zasoby (0–20)

- Jasność, adekwatność i wykonalność planu prac.
- Trwałość rezultatów projektu po zakończeniu projektu.
- Wartość projektu w stosunku do ceny.

3. Ocena punktowa dokumentów koncepcyjnych.

Każde kryterium ocenia się w przedziale 0–20 punktów. Ogólny próg dopuszczalności, który ma zastosowanie do sumy wyników dotyczących poszczególnych kryteriów, wynosi 12 na 40 możliwych punktów. Dokumenty koncepcyjne, które nie osiągną minimalnego progu punktowego, zostaną wykluczone.

4. Przygotowanie listy dokumentów koncepcyjnych, które przeszły kwalifikację, i zaproszenie do złożenia pełnego wniosku.

Długa lista wnioskodawców zaproszonych do złożenia pełnego wniosku obejmuje najwyżej ocenione dokumenty koncepcyjne, w przypadku których pełen wnioskowany wkład finansowy UE stanowi 2–3-krotność dostępnego budżetu. Dokładny stosunek między wymaganym wkładem UE a dostępnym budżetem określa się w oparciu o wielkość wymaganego wkładu oraz wskaźnik powodzenia pełnych wniosków w ramach danego podprogramu odnotowany w poprzednich zaproszeniach. Przygotowuje się oddzielne listy dla każdego podprogramu oraz, w ramach każdego podprogramu, dla projektów związanych z tematyką zarządzania,

4.2.2.2. Etap 2: pełen wniosek

1. Złożenie pełnych wniosków.
2. Wnioski sprawdza się pod kątem zgodności z kryteriami dopuszczalności, kwalifikowalności, wyboru i wykluczenia. Kolejność kontroli można dostosować zgodnie z rozporządzeniem finansowym w celu zapewnienia maksymalnej skuteczności procesu oceny.
3. Pełne wnioski ocenia się na podstawie kryteriów przyznawania dotacji określonych na potrzeby procedury jednoetapowej, z uwzględnieniem możliwości uzyskania punktów dodatkowych.
4. Ranking wniosków i pieczęć doskonałości stosuje się w taki sam sposób, jak w przypadku procedury jednoetapowej opisanej w sekcji 4.2.1.

4.2.3. Procedura dwuetapowa stosowana w przypadku projektów strategicznych

Proces składania i wyboru strategicznych projektów przyrodniczych (SNAP) i strategicznych projektów zintegrowanych (SPZ) opiera się na procedurze dwuetapowej i stosuje się go we wszystkich podprogramach. Procedura ta powinna ułatwić potencjalnym wnioskodawcom pracę oraz zapewnić, aby otrzymali w ramach tego procesu jak najwięcej wskazówek. Proces działań zorganizowano w taki sposób, aby biegł równolegle ze stopniowym opracowywaniem i dopracowywaniem każdego wniosku. Na wszystkich etapach procesu oceny stosuje się zasadę równego traktowania wszystkich wniosków.

Procedura dwuetapowa opiera się na złożeniu dokumentu koncepcyjnego, a następnie pełnego wniosku. Ma ona następującą strukturę:

Etap 1: dokument koncepcyjny

1. Po ogłoszeniu zaproszenia do składania wniosków należy złożyć dokumenty koncepcyjne.
2. Dokumenty koncepcyjne są sprawdzane pod kątem zgodności z kryteriami dopuszczalności i kwalifikowalności.

Dokumenty koncepcyjne ocenia się na podstawie następujących kryteriów:

<ol style="list-style-type: none">
1. Wdrażanie planów lub strategii<ul style="list-style-type: none">
- Projekt ma na celu wdrożenie planów lub strategii wymienionych w punkcie 4.1.2.
2. Zakres terytorialny<ul style="list-style-type: none">
- Wdrożenie ukierunkowanego planu unijnego lub ukierunkowanej strategii unijnej obejmie znaczny i reprezentatywny obszar geograficzny, w szczególności w wymiarze regionalnym, wieloregionalnym, krajowym lub transnarodowym. W przypadku strategicznych projektów zintegrowanych, dotyczących zarządzania jakością powietrza, dopuszczalne może również być podejście obejmujące wiele miast lub mniejszy zakres terytorialny, pod warunkiem że projekt przyniesie znaczne skutki.
3. Koordinacja funduszy uzupełniających<ul style="list-style-type: none">
- W ramach działań zostanie uruchomione finansowanie uzupełniające z co najmniej jednego unijnego, krajowego lub prywatnego źródła finansowania oraz uwzględnione inne odpowiednie finansowanie unijne, krajowe lub prywatne.
- Finansowanie stanowi uzupełnienie strategicznych projektów przyrodniczych i strategicznych projektów zintegrowanych i wykorzystane jest do wspierania i realizacji działań uzupełniających niezbędnych do wdrożenia docelowego planu lub strategii.
- Mechanizmy koordynacji finansowania uzupełniającego są jasno określone.
4. Zaangażowanie najważniejszych zainteresowanych stron<ul style="list-style-type: none">
- Najważniejsze zainteresowane strony zostaną aktywnie zaangażowane w realizację ukierunkowanego planu unijnego lub ukierunkowanej strategii unijnej.
--

Każde kryterium ocenia się w zależności od tego, czy zostało spełnione, czy nie.

3. Lista projektów, które przeszły kwalifikację

Wszyscy wnioskodawcy, którzy złożą wnioski spełniające wyżej wymienione kryteria, zostaną zaproszeni do złożenia pełnego wniosku.

Wnioskodawcy ci zostaną również zaproszeni do wzięcia udziału w etapie pisemnych pytań i odpowiedzi, podczas którego będą mogli zadawać pytania dotyczące przygotowania pełnego wniosku. Po zakończeniu tego etapu pytania i odpowiedzi zostaną udostępnione publicznie w sposób zanonimizowany, aby pomóc w przygotowaniu pełnych wniosków w równym stopniu wszystkim wnioskodawcom. W stosownych przypadkach do pytań i odpowiedzi zostaną załączone wskazówki dotyczące najczęściej występujących trudności, które wnioskodawcy mogli napotkać i które ujawniły się w dokumentach koncepcyjnych.

Etap 2: pełen wniosek

1. Złożenie pełnych wniosków.
2. Wnioski sprawdza się pod kątem zgodności z kryteriami dopuszczalności, kwalifikowalności, wyboru i wykluczenia. Kolejność kontroli można dostosować zgodnie z rozporządzeniem finansowym w celu zapewnienia maksymalnej skuteczności procesu oceny.
3. Pełna ocena wniosku na podstawie kryteriów przyznawania dotacji przedstawionych w tabeli poniżej:

1. Znaczenie (0–20)

- Znaczenie dla realizacji jednego lub kilku celów szczegółowych programu LIFE i wskazanego podprogramu.
- Stopień, w jakim projekt jest zgodny z opisem tematyki zawartym w zaproszeniu do składania wniosków.
- Racjonalność ogólnej logiki interwencji.
- Stopień, w jakim projekt stwarza dodatkowe korzyści i wzmacnia efekt synergii z innymi obszarami polityki istotnymi dla osiągnięcia celów polityki w zakresie ochrony środowiska i klimatu.

2. Jakość (0–20)

- Jasność, adekwatność i wykonalność planu prac.
- Właściwe ukierunkowanie geograficzne działań.
- Jakość planu monitorowania i sprawozdawczości w zakresie skutków.
- Wskazanie i mobilizacja odpowiednich zainteresowanych stron.
- Stosowność i jakość środków służących do komunikacji i upowszechniania projektu i jego rezultatów wśród różnych grup docelowych.

3. Finansowanie uzupełniające (0–20)

- Poziom mobilizacji innych środków finansowych uzupełniających środki przewidziane w ramach projektu LIFE (ponad poziom minimalny wymagany do spełnienia kryterium kwalifikowalności) oraz prawdopodobieństwo faktycznej mobilizacji tych środków i powiązania funkcjonalnego z wdrażanym planem lub strategią.
- Jakość mechanizmu koordynacji w zakresie optymalnego wykorzystania innych funduszy, w szczególności unijnych, niezbędnych do realizacji docelowej strategii/planu.
- Wskazanie, adekwatność i wykonalność niezbędnych działań uzupełniających.

4. Skutki (0–20)

- Czy założenia dotyczące skutków oczekiwanych w trakcie realizacji projektu lub po jego zakończeniu w związku z proponowanymi działaniami są ambitne i czy skutki te można faktycznie osiągnąć, uwzględniając możliwe negatywne skutki dla innych celów szczegółowych programu LIFE celem zapewnienia, aby nie spowodowały znacznych szkód dla tych celów.
- Trwałość rezultatów projektu po zakończeniu projektu.

- Możliwości powielania wyników projektu w tym samym sektorze lub miejscu bądź w innych sektorach lub miejscach, jak również zwiększania ich skali przez podmioty publiczne lub prywatne bądź poprzez mobilizację większych inwestycji lub zasobów finansowych (potencjał katalityczny).
- Jakość środków służących do wykorzystania rezultatów projektu.

5. Zasoby (0–20)

- Skład zespołu projektowego – konsorcjum lub jedyne beneficjenta – pod względem wiedzy specjalistycznej, umiejętności i obowiązków oraz adekwatność struktury zarządzania.
- Adekwatność budżetu i zasobów oraz ich spójność z planem prac.
- Przejrzystość budżetu, tzn. poszczególne pozycje kosztów należy opisać w sposób wystarczający.
- Stopień, w jakim uwzględniono i złagodzone wpływ projektu na środowisko, w tym poprzez zastosowanie systemu zielonych zamówień publicznych. Dodatkowym atutem jest stosowanie przyjętych metod obliczania śladu środowiskowego projektu (np. metod PEF lub OEF lub podobnych ⁴¹) lub systemów zarządzania środowiskowego (np. EMAS).
- Stosunek jakości do ceny projektu.

4. Ocena punktowa wniosków

Każde kryterium ocenia się w przedziale 0–20 punktów. Minimalny próg dla każdego kryterium wynosi 10 punktów. Ogólny próg dopuszczalności, który ma zastosowanie do sumy ważonych wyników dotyczących poszczególnych kryteriów, wynosi 55 punktów. Nie przyznaje się punktów dodatkowych, chyba że proponowany projekt dotyczy głównie regionów najbardziej oddalonych.

Oznacza to, że maksymalnie można zdobyć 100 punktów.

5. Ranking i przygotowanie ostatecznej listy projektów, które mają otrzymać dofinansowanie.

Propozycje projektów zostaną uszeregowane na podstawie ważonych sum punktów uzyskanych w ramach poszczególnych kryteriów przyznania dotacji.

Listę projektów zgłoszonych do finansowania przygotowuje się z uwzględnieniem wniosków, które przekroczyły próg minimalny i w przypadku których dostępne są środki na ich finansowanie.

W przypadku równej liczby punktów sfinansowane zostaną wnioski, które uzyskają najwyższą liczbę punktów w ramach kryterium 3 – „Skutki”.

W przypadku braku środków na sfinansowanie wszystkich wniosków, które osiągnęły próg minimalny, pierwszeństwo będą miały wnioski z państw członkowskich, które nie realizują jeszcze strategicznych projektów zintegrowanych finansowanych w ramach podprogramu szczegółowego lub w ramach podprogramu „Natura i różnorodność biologiczna”, w przypadku szczególnego strategicznego projektu przyrodniczego.

6. Lista rezerwowa i pieczęć doskonałości.

⁴¹ Np. zasady dotyczące kategorii śladu środowiskowego produktu (PEFCR)/zasady sektorowe dotyczące śladu środowiskowego organizacji (OEFSR). Zob. wykaz pod adresem https://ec.europa.eu/environment/eussd/smgp/PEFCR_OEFSR_en.htm

Listę rezerwową i pieczęć doskonałości stosuje się w taki sam sposób, jak w przypadku procedury jednoetapowej opisanej w sekcji 4.2.1.

4.3. Dotacje na działalność

Zgodnie z rozporządzeniem LIFE, dotacje na działalność można przyznawać w różnych przypadkach:

1. w art. 11 ust. 6 rozporządzenia LIFE przewidziano wsparcie na pokrycie niektórych kosztów operacyjnych i administracyjnych dla podmiotów nienastawionych na zysk, które przyczyniają się do tworzenia, wdrażania i egzekwowania ustawodawstwa i polityki Unii oraz których głównym obszarem działania są działania na rzecz środowiska lub klimatu, w tym transformacja energetyczna;
2. art. 13 rozporządzenia LIFE stanowi, że dotacje można przyznawać organizacjom wymienionym w załączniku I do rozporządzenia LIFE. Kwota dotacji na działalność i działania dla tych organizacji w latach 2021–2024 nie przekroczy 6 mln EUR;
3. dotacje na działalność wykraczające poza zakres pkt 1 i 2 powyżej można przyznawać w należycie uzasadnionych przypadkach, jak określono w art. 195 rozporządzenia finansowego.

Orientacyjna kwota przeznaczona na dotacje na działalność w latach 2021–2024 wynosi 55,5 mln EUR.

Maksymalny poziom współfinansowania wynosi 70 % kosztów kwalifikowalnych w przypadku wszystkich rodzajów dotacji na działalność.

4.4. Procedura składania i wyboru wniosków o dotacje na działalność

Dotacje na działalność przyznaje się za pośrednictwem:

- (1) ramowych umów o partnerstwie zawartymi z podmiotami nienastawionymi na zysk oraz tam, gdzie to możliwe po przeprowadzeniu analizy ryzyka – również z organizacjami wymienionymi w załączniku 1 do rozporządzenia LIFE. Okres obowiązywania ramowych umów o partnerstwie określa się w taki sposób, aby zachować równowagę pomiędzy potrzebą pewności i stabilności beneficjentów, potrzebą zapewnienia rozwoju partnerstwa oraz – w przypadku dotacji na działalność dla podmiotów nienastawionych na zysk – zapewnienia możliwości dostępu do nich różnym organizacjom.

Szczegółowe umowy w sprawie przyznania dotacji zawiera się co roku w następstwie zaproszenia do składania wniosków skierowanego do partnerów umowy ramowej;

- (2) jednorazowych rocznych dotacji na działalność, gdy zawarcie umowy o partnerstwie jest niemożliwe lub nieodpowiednie.

Procedurę przyznania dotacji zorganizuje się w następujący sposób:

1. Po ogłoszeniu zaproszenia do składania wniosków składane są wnioski.
2. Wnioski sprawdza się pod kątem zgodności z kryteriami dopuszczalności, kwalifikowalności, wyboru i wykluczenia. Kolejność kontroli można dostosować zgodnie z rozporządzeniem finansowym w celu zapewnienia maksymalnej skuteczności procesu oceny.
3. Ocena wniosku. Wniosek o zawarcie ramowej umowy o partnerstwie ocenia się na podstawie następujących kryteriów przyznawania dotacji:

a) Znaczenie.

- Znaczenie dla realizacji jednego lub kilku celów szczegółowych programu LIFE.
- Stopień, w jakim proponowany plan prac jest zgodny z odpowiednimi politykami określonymi w zaproszeniu do składania wniosków.
- Stopień, w jakim wniosek demonstruje europejską wartość dodaną.

b) Kształtowanie polityki UE

- Stopień, w jakim we wniosku wykazano dogłębne zrozumienie procesu politycznego UE.
- Stopień, w jakim wnioskodawca poszerza wiedzę i wzbogaca bazę dowodów, wspierając w ten sposób politykę Unii w dziedzinie środowiska, klimatu i energii.
- Stopień, w jakim wnioskodawca wspiera integrację polityki w zakresie środowiska, klimatu lub energii oraz spójność z innymi obszarami polityki, np. polityką rolną, transportową, polityką spójności.
- Stopień, w jakim wnioskodawca będzie pośredniczył między szczeblem UE a społeczeństwem obywatelskim, dostarczając w sposób skoordynowany informacje na potrzeby kształtowania polityki.
- Adekwatność środków i struktur mających na celu zwracanie uwagi na obawy obywateli Unii oraz zapewnienie, aby obywatele byli demokratycznie reprezentowani wobec właściwych instytucji.

c) Wdrażanie polityki UE.

- Stopień, w jakim proponowana strategia ulepsza wdrażanie i egzekwowanie prawodawstwa UE w zakresie środowiska, klimatu lub energii na poziomie lokalnym, państw członkowskich lub europejskim.
- Stopień, w jakim wnioskodawca będzie pośredniczył między szczeblem UE a społeczeństwem obywatelskim, działając na rzecz akceptacji wdrażania polityki i ją zapewniając.
- Stopień, w jakim wnioskodawca wykorzystuje swoją sieć kontaktów do identyfikacji przeszkód we wdrażaniu polityki na poziomie krajowym/regionalnym, aby uzyskać informacje zwrotne na temat działań w zakresie polityki.
- Stosowność i jakość proponowanych środków służących do komunikacji i upowszechniania rezultatów na użytek przyszłych działań.
- Stopień, w jakim proponowana strategia przyczynia się do zabezpieczenia inwestycji na rzecz polityki w zakresie środowiska, klimatu lub energii, uwzględniając środowiskowe efekty zewnętrzne.

d) Funkcja rozpoznawcza.

- Stopień, w jakim wniosek przyczynia się do wykrycia nowych lub pojawiających się problemów w dziedzinie środowiska, zmiany klimatu lub energii oraz może posłużyć do przeanalizowania przyczyn takich problemów i ich możliwych skutków.
- Zdolność wnioskodawcy do zaproponowania właściwych rozwiązań i dostarczenia informacji zwrotnej lub usprawnień procesu kształtowania polityki w odniesieniu do wskazanych nowych lub pojawiających się problemów.

e) Rozwój organizacyjny.

- Jakość proponowanej strategii mającej na celu zaspokojenie wskazanych potrzeb w zakresie rozwoju organizacyjnego oraz obszarów wymagających poprawy.
- Stopień, w jakim wnioskodawca reprezentuje odpowiednie zainteresowane strony i dąży do rozwoju członkostwa (oddolnie lub za pomocą bazy członków).
- Stopień, w jakim strategia pozyskiwania środków finansowych przez wnioskodawcę zapewnia dywersyfikację i trwałość organizacji.
- Wiarygodność analizy zależności wnioskodawcy od dotacji na działalność w ramach programu LIFE oraz strategii dotyczących tej zależności.
- Stosunek jakości do ceny proponowanych działań.

Każde kryterium ocenia się w przedziale 0–20 punktów. Poszczególne kryteria nie wymagają uzyskania żadnej minimalnej liczby punktów.

Waga kryterium 4 „funkcja rozpoznawcza” wynosi 0,25.

Waga kryterium 5 „rozwój organizacyjny” wynosi 0,75.

Ogólny próg dopuszczalności, który ma zastosowanie do sumy ważonych wyników dotyczących poszczególnych kryteriów, wynosi 45 punktów.

W przypadku równej ilości punktów pierwszeństwo ustala się na podstawie następujących zasad:

1. wnioski poświęcone tematyce, której nie uwzględniono w wystarczającym stopniu we wnioskach o wyższej randze, będą traktowane jako wnioski o najwyższym priorytecie;
2. kolejność dalszych wniosków zależy od ich szacunkowej wartości w stosunku do ceny.

Ranking i przygotowanie ostatecznej listy dotacji na działalność, które mają zostać przyznane.

Propozycje projektów zostaną uszeregowane na podstawie punktów uzyskanych w ramach poszczególnych kryteriów przyznania dotacji.

Listę dotacji na działalność zgłoszonych do przyznania przygotowuje się z uwzględnieniem wniosków, które przekroczyły próg minimalny i w przypadku których dostępne są środki na ich finansowanie.

Ten ranking wniosków ustalony na podstawie oceny punktowej i kolejności priorytetów po ocenie FPA będzie również określał kolejność, w jakiej wnioskodawcy będą klasyfikowani po ocenie ich wniosków dotyczących umowy o udzielenie konkretnej dotacji, tj. po ocenie tej nie tworzy się nowego rankingu.

Poniższe kryteria mają zastosowanie do przyznawania jednorazowych dotacji na działalność:

a) Znaczenie

- Stopień, w jakim proponowany program prac jest zgodny z ramową umową o partnerstwie wnioskodawcy będącego organizacją pozarządową. Wszelkie odstępstwa muszą zostać uzasadnione.

b) Jakość wniosku

- Jasność, adekwatność i wykonalność proponowanego planu prac.
- Czy założenia dotyczące skutków oczekiwanych w związku z proponowanymi działaniami są ambitne i czy skutki te można faktycznie osiągnąć.

c) Zasoby

- Adekwatność organizacji i zarządzania pracami.
- Adekwatność proponowanego budżetu i proponowanych zasobów oraz ich spójność z proponowanym planem prac.
- Zrównoważenie przychodów i wydatków.

Każde kryterium ocenia się w przedziale 0–20 punktów. Poszczególne kryteria nie wymagają uzyskania żadnej minimalnej liczby punktów. Ogólny próg dopuszczalności, który ma zastosowanie do sumy wyników dotyczących poszczególnych kryteriów, wynosi 35 punktów.

4.5. Orientacyjne terminy ogłaszania zaproszeń do składania wniosków

Miesiące	2021			2022			2023			2024		
	01-04	05-08	09-12	01-04	05-08	09-12	01-04	05-08	09-12	01-04	05-08	09-12
SAP		☒		☒			☒			☒		
SNAP		☒		☒						☒		
SPZ		☒		☒			☒			☒		
PT-BZ		☒		☒								
Inne projekty PT		☒		☒			☒			☒		
Dotacje na działalność		☒			☒			☒			☒	
ID		☒		☒			☒			☒		

Zaproszenia do składania wniosków dotyczących SAP, SPZ, PT-PP na przygotowanie SNAP i SPZ, DKW będą ogłaszane co roku lub będą przewidywały roczny termin składania projektów.

Jeżeli chodzi o SNAP, zaproszenia do składania wniosków zostaną ogłoszone w 2021 r., w 2022 r. i w 2024 r.

Zaproszenia do składania wniosków dotyczących PT-BZ zostaną ogłoszone w 2021 r. i 2022 r.

Zaproszenia do składania wniosków dotyczących PT-P będą ogłaszane co dwa lata, począwszy od 2022 r.

Oczekuje się, że zaproszenia do składania wniosków dotyczących ID będą ogłaszane corocznie lub co dwa lata. Oczekuje się, że zaproszenia do składania wniosków dotyczących dotacji na działalność będą ogłaszane corocznie. Umowy ramowe o partnerstwie dotyczące ID lub dotacji na działalność będą zawierane, w stosownych przypadkach, na zasadzie wieloletniej.

5. INNE FORMY FINANSOWANIA

Aby osiągnąć cele określone w art. 3 rozporządzenia, oprócz projektów finansowanych za pomocą dotacji określonych w sekcji 4, program LIFE może również finansować, poprzez inne formy finansowania:

- projekty określone w sekcji 5.4;
- działania realizowane przez Komisję w celu udzielania wsparcia w zakresie przygotowywania i wdrażania prawodawstwa unijnego dotyczącego środowiska, klimatu i przejścia na czystą energię oraz uwzględniania go w innych obszarach polityki;
- pomoc administracyjną i techniczną dla Komisji w zakresie opracowywania, wdrażania i monitorowania programu.

Inne formy finansowania mogą obejmować:

- zamówienia publiczne;
- nagrody;

- działania w zakresie zarządzania pośredniego, w tym w zakresie łączenia.

Orientacyjna kwota przeznaczona na projekty finansowane za pomocą innych form finansowania i instrumentów finansowych w zakresie działań łączonych w ramach czterech podprogramów na lata 2021–2024 wynosi 476 mln EUR.

Orientacyjna kwota przeznaczona na działania w zakresie pomocy technicznej i administracyjnej w ramach czterech podprogramów na lata 2021–2024 wynosi 106 mln EUR.

5.1. Zamówienia publiczne

Zgodnie z art. 5 rozporządzenia LIFE w ramach programu LIFE można finansować działania realizowane przez Komisję w celu udzielania wsparcia w zakresie przygotowywania i wdrażania ustawodawstwa unijnego dotyczącego środowiska, klimatu i odpowiednich kwestii energetycznych oraz uwzględniania go w innych obszarach polityki.

Takie działania realizowane w drodze zamówień publicznych mogą obejmować:

- informację i komunikację, w tym np. kampanie zwiększające świadomość, relacje w mediach, publikacje, materiały informacyjne, tłumaczenia, konsultacje z zainteresowanymi stronami/zaangażowanie zainteresowanych stron, warsztaty, konferencje i wsparcie na rzecz programów/działań partycypacyjnych, platformy tworzenia sieci kontaktów i najlepszych praktyk;
- Wsparcie w zakresie kształtowania, tworzenia, wdrażania i egzekwowania polityki i ustawodawstwa, np. wsparcie naukowe, prawne i techniczne, inspekcje, budowanie zdolności, wzajemne oceny, audyty, oceny, oceny skutków, systemy informatyczne, badania, usługi doradcze, modelowanie i opracowywanie scenariuszy.

5.2. Nagrody

Nagrody są wkładem finansowym przyznawanym po przeprowadzeniu konkursu.

Za pomocą nagród Komisja wspiera realizację celów polityki Unii.

Nagrody będą przyznawane zgodnie z zasadami przejrzystości i równego traktowania.

Warunki uczestnictwa, zasady dotyczące wypłaty nagrody zwycięzcom po jej przyznaniu oraz odpowiednie środki publikacji są określane w odniesieniu do konkretnej organizowanej nagrody.

Organizacja nagród i zarządzanie nimi są uwzględniane przy obliczaniu minimalnego progu wynoszącego 85 % zgodnie z art. 9 ust. 3 rozporządzenia LIFE.

Przykładami nagród finansowanych z programu LIFE są Europejski Zielony Liść i tytuł Zielonej Stolicy Europy, Europejskie Nagrody dla Przedsiębiorstw Dbających o Środowisko, Nagroda Natura 2000, zachęty w ramach Paktu na rzecz Klimatu itp.

5.3. Działania wspierające inwestycje, w tym łączenie

5.3.1. Wsparcie finansowania pomocy technicznej w zakresie inwestycji w dziedzinie środowiska i klimatu

W planie inwestycyjnym na rzecz Europejskiego Zielonego Ładu uznano, że ekologizacja inwestycji i gospodarki ogółem wymaga znacznego zwiększenia pomocy technicznej w celu aktywnego opracowywania wykazu projektów inwestycyjnych o dużym wpływie. Ponadto podkreślono w nim znaczenie pomocy technicznej na promowanie kapitału naturalnego, działań w dziedzinie klimatu i rozwiązań opartych na zasobach przyrody.

Wykaz projektów inwestycyjnych o dużym wpływie powinien koncentrować się na projektach, które służą ochronie i odbudowie kapitału naturalnego, zarządzaniu nim i jego zwiększaniu lub prowadzą do usuwania dwutlenku węgla – w ramach wspierania unijnej strategii na rzecz bioróżnorodności 2030, Planu działania dotyczącego gospodarki o obiegu zamkniętym, nowej strategii w zakresie przystosowania do zmiany klimatu oraz innej istotnej polityki.

Pomoc techniczna w ramach Centrum Doradztwa InvestEU będzie przeznaczona na wsparcie projektów, których głównym celem jest łagodzenie zmiany klimatu, przystosowanie się do zmiany klimatu lub ochrona i zwiększenie zasobów kapitału naturalnego, a także rozwój gospodarki o obiegu zamkniętym. Będzie się ona koncentrować na projektach, które przyczyniają się do zwiększenia odporności na zmianę klimatu lub do zapewnienia zrównoważonego zarządzania zasobami naturalnymi.

Aby opracować ten wykaz projektów i wdrożyć je w terenie, ustanowione zostaną dwa dodatkowe i uzupełniające działania:

- (1) wkład w postaci zasobów finansowych na rzecz Centrum Doradztwa w ramach programu InvestEU. Usługi doradcze będą polegały na określeniu, opracowaniu i przygotowaniu projektu do Programu InvestEU. Służą to promowaniu i wspieraniu zielonych inwestycji oraz powielaniu/zwiększaniu skali zielonych projektów, w przypadku których przystosowanie się do zmiany klimatu lub ochrona i zwiększenie zasobów kapitału naturalnego są głównymi celami. Działanie to obejmie również, na wniosek, usługi doradcze w celu nadania innym projektom inwestycyjnym bardziej ekologicznego charakteru.
- (2) Wsparcie finansowe *ad hoc* w formie dotacji (zob. wcześniejsza sekcja 4.1.3.3) lub łączenia (w przypadku gdy dotacjom towarzyszą zwrotne źródła finansowania, takie jak pożyczki, finansowanie kapitałowe lub wsparcie budżetowe finansowane z innych źródeł niż program LIFE).

5.3.1.1. Ekologiczny element centrum doradztwa

Centrum Doradztwa InvestEU będzie miało na celu udostępnianie najnowocześniejszej aktywnej pomocy technicznej jako istotnego pomocniczego działania wspierającego ekologizację gospodarki i przewidywanych inwestycji.

Centrum Doradztwa InvestEU jest ukierunkowane na te inwestycje, które są niezbędne do pełnego wdrożenia polityki i prawodawstwa UE w dziedzinie środowiska i klimatu oraz do sprostania większym wyzwaniom środowiskowym związanym z ochroną i odbudową naszego kapitału naturalnego stanowiącego podstawę gospodarki i jej obiegu zamkniętego, jak określono w Europejskim Zielonym Ładzie.

Celem wniesienia wkładu z programu LIFE na rzecz Centrum Doradztwa InvestEU jest udzielenie pomocy publicznym i prywatnym promotorom inwestycji i powiązanim podmiotom w określeniu i opracowaniu projektów inwestycyjnych, które przyczyniają się do ochrony i odbudowy kapitału naturalnego, zarządzania nim i jego zwiększania, a także do usuwania dwutlenku węgla i poprawy odporności na zmianę klimatu w ramach wspierania np. unijnej strategii na rzecz bioróżnorodności 2030, Planu działania dotyczącego gospodarki o obiegu zamkniętym, nowej strategii w zakresie przystosowania do zmiany klimatu.

Zidentyfikowana zostanie specjalistyczna wiedza fachowa – 1) bezpośrednio na rynku i 2) za pośrednictwem partnerów doradczych – w celu udzielenia pomocy technicznej i budowania zdolności na potrzeby określenia i opracowania publicznych i prywatnych zielonych inwestycji. Na wniosek mogłaby ona zostać wykorzystana do wspierania ekologizacji innych inwestycji. W stosownych przypadkach eksperci zostaną zaangażowani w działania polegające na wzajemnych szkoleniach i wymianie doświadczeń w celu zwiększenia

zdolności do określania, promowania i kształtowania projektów z zakresu zielonych inwestycji w całej UE.

Przewiduje się, że po upływie czasu niezbędnego do stworzenia podstaw wiedzy fachowej i zawarcia umów z partnerami doradczymi, mobilizacja wiedzy fachowej będzie następowała niezwykle powoli.

Od początku prowadzone będą działania służące umożliwieniu aktywnego określenia potencjalnych inwestycji oraz budowaniu zdolności odpowiednich zainteresowanych stron.

Wysokość kwoty przeznaczonej na te usługi doradcze będzie uzależniona od zmian popytu. Oczekuje się, że kwota przydzielona na usługi doradcze w latach 2021–2024 w ramach podprogramów „Przyroda i różnorodność biologiczna”, „Gospodarka o obiegu zamkniętym i jakość życia” oraz „Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej” nie przekroczy 35 mln EUR. Kwota ta będzie uzupełnieniem zwrotnych form wsparcia udzielanego w ramach InvestEU i zostanie przeznaczona głównie na usługi z zakresu pomocy technicznej i może być finansowana, w stosownych przypadkach, w trybie zarządzania bezpośredniego lub pośredniego.

Niewykorzystane środki zostaną przeniesione na dotacje.

5.3.1.2. Wsparcie łączone

W stosownych przypadkach wsparcie udzielane na rzecz zielonych inwestycji będzie miało formę działań łączonych.

Działanie łączone można zdefiniować jako połączenie różnych form wsparcia:

- **co najmniej jednej zwrotnej formy wsparcia** (gwarancja budżetowa lub instrument finansowy) finansowanej z Programu InvestEU lub innych źródeł finansowania oraz
- **bezzwrotnej formy wsparcia** finansowanej z programu LIFE, która będzie zgodna z jego celami polityki i kryteriami kwalifikowalności.

Element programu LIFE będący dotacją będzie wykorzystywany w sposób strategiczny, aby pozyskać dodatkowe finansowanie istotnych inwestycji. Dzięki połączonym zasobom łączenie zwiększa możliwości przeprowadzenia inwestycji, umożliwiając każdemu podmiotowi finansującemu uzyskanie pewnego efektu mnożnikowego względem ich funduszy, oraz zapewnia lepszą koordynację wsparcia publicznego ze strony Komisji i innych podmiotów finansujących na rzecz realizacji celów polityki UE.

Łączenie można wykorzystać do ułatwienia powielania projektów lub do wspierania identyfikacji i propagowania potencjalnych zielonych inwestycji.

W ramach programu InvestEU łączenie mogłoby stworzyć możliwości uwzględnienia w projektach i zwiększenia skali ochrony/rozwoju kapitału naturalnego, w tym aspektów łagodzenia zmiany klimatu i przystosowania się do niej. Element działania łączonego będący dotacją może dodatkowo przyczynić się do zwiększenia wpływu celów polityki wspierających część projektów, na którą nie można uzyskać finansowania z banków, lub zapewniających wyższe gwarancje dla inwestorów.

W przypadku gdy działanie łączone nie zostanie zrealizowane, środki te zostaną wykorzystane na finansowanie dotacji. Niewykorzystane środki również zostaną przeniesione na dotacje.

Maksymalna kwota przeznaczona na element działań łączonych będący dotacją wyniesie 15 mln EUR na lata 2021–2024.

Każdego roku Komisja będzie składać Komitetowi ds. Programu LIFE sprawozdanie z badań wstępnych i potencjalnego rozwoju działań łączonych.

5.3.2. Wsparcie finansowania inwestycji w efektywność energetyczną i energię ze źródeł odnawialnych

Niewykorzystane środki na wsparcie finansowe zostaną przeniesione na dotacje w ramach podprogramu „Przejście na czystą energię”.

5.3.2.1. Wsparcie finansowe pomocy technicznej na rzecz inwestycji w efektywność energetyczną i energię ze źródeł odnawialnych

Zarządzanie pośrednie wsparciem finansowym pomocy technicznej na rzecz inwestycji w efektywność energetyczną i energię ze źródeł odnawialnych ukierunkowanych na budynki, które przyczyniają się do oszczędności energii i ograniczenia emisji, takim jak instrument ELENA⁴².

Instrument ten, zarządzany przez EBI w ramach programu „Horyzont 2020” na lata 2014–2020, poprzedzał podprogram „Przejście na czystą energię”. Z instrumentu ELENA udzielane są dotacje na pomoc techniczną na rzecz inwestycji w efektywność energetyczną i energię ze źródeł odnawialnych ukierunkowanych na budynki i innowacyjne projekty w zakresie transportu miejskiego i mobilności w miastach, które przyczyniają się do oszczędności energii i ograniczenia emisji.

W ramach takiego instrumentu wsparcie finansowe na usługi rozwoju projektu udzielane jest w odniesieniu do wszystkich działań niezbędnych do przygotowania i uruchomienia finansowania programu inwestycyjnego, w tym np.: studiów wykonalności, badań projektowych, strukturyzacji programów, biznesplanów, audytów energetycznych, łączenia mniejszych projektów w pakiety, na które można uzyskać finansowanie z banków. Koszty związane z samym programem inwestycyjnym, takie jak koszty sprzętu komputerowego, nie są kwalifikowalne.

Wdrożenie tego rodzaju instrumentu podlega specjalnym umowom o przyznanie wkładu zawartym między Europejskim Bankiem Inwestycyjnym (EBI) a Komisją Europejską. Instrument zapewnia wsparcie finansowe dla beneficjenta końcowego zgodnie z warunkami określonymi w umowach o przyznanie wkładu.

Wsparcie finansowania pomocy technicznej na rzecz inwestycji w efektywność energetyczną i energię ze źródeł odnawialnych nie może przekraczać 45 mln EUR na lata 2021–2024.

5.4. Wsparcie finansowania innych działań w ramach zarządzania pośredniego

Zgodnie z art. 62 ust. 1 lit. c) rozporządzenia finansowego Komisja może delegować zadania związane z wykonaniem budżetu kilku rodzajom partnerów, takim jak organizacje międzynarodowe, agencje zdecentralizowane oraz podmioty prawa publicznego, w tym organizacje w państwach członkowskich.

Selekcja osób i podmiotów, którym ma zostać powierzone wykonywanie środków finansowych Unii musi być przejrzysta, uzasadniona charakterem działania i nie może prowadzić do powstania konfliktu interesów.

Zgodnie z art. 154 ust. 3 rozporządzenia finansowego Komisja zapewnia, aby podmioty, którym delegowano zadania związane z wykonywaniem budżetu, wykazywały poziom zarządzania finansami i ochrony interesów finansowych UE równoważny poziomowi wykazywanemu przez Komisję.

---

⁴² <https://www.eib.org/en/products/advising/elena/>

Komisja ostatecznie ponosi odpowiedzialność za budżet UE i informuje Parlament Europejski i Radę o operacjach przeprowadzanych przez odpowiedzialne podmioty i osoby.

5.4.1. Wsparcie finansowe na rzecz innych działań w zakresie zarządzania pośredniego w dziedzinie środowiska i klimatu

Umowy *ad hoc* o przyznanie wkładu mogą być zawierane z organizacjami międzynarodowymi, agencjami zdecentralizowanymi i podmiotami prawa publicznego, w tym z organizacjami w państwach członkowskich, w celu zapewnienia ograniczonego wsparcia działań *ad hoc* będących przedmiotem wspólnego zainteresowania.

Przykładami działań w zakresie zarządzania pośredniego finansowanych w przeszłości z programu LIFE są badanie przeprowadzone przez OECD w celu przedstawienia wiarygodnych wartości gotowości do płacenia za unikanie szkodliwych skutków dla zdrowia związanych z narażeniem na działanie substancji chemicznych lub aktualizacja wytycznych będących zaleceniami oraz informacji na temat zagrożeń dla zdrowia wynikających z zanieczyszczenia powietrza w Europie, przeprowadzona przez WHO.

Niewyczerpujący wykaz działań planowanych na lata 2021–2024 obejmuje następujące projekty:

- międzynarodowa wymiana informacji na temat stosowania najlepszych dostępnych technik (BAT) w celu kontrolowania emisji przemysłowych – faza III – realizowany przez OECD;
- ogólnoeuropejski plan działania na rzecz jesiotrowatych – realizowany przez sekretariat konwencji berneńskiej (Rada Europy);
- aktualizacja wytycznych dotyczących planów działania w zakresie zdrowia w kontekście upałów – realizowany przez Światową Organizację Zdrowia – Europejskie Centrum Środowiska i Zdrowia (ECEH).

Orientacyjna kwota przeznaczona na tego rodzaju działania realizowane w ramach zarządzania pośredniego przez DG ds. Środowiska i DG ds. Działania w dziedzinie Klimatu wynosi 3 mln EUR na lata 2021–2024.

5.4.2. Wsparcie finansowe na rzecz aktywizacji inwestycji sektora prywatnego w efektywność energetyczną

Umowa o przyznanie wkładu zawarta z UNEP w celu aktywizacji inwestycji sektora prywatnego w efektywność energetyczną za pośrednictwem Grupy Instytucji Finansowych ds. Efektywności Energetycznej (EEFIG) w ramach rozdziału 2. Rozdział „Zwiększenie neutralności klimatycznej i wykorzystania czystej energii” załącznika do Protokołu ustaleń między Komisją Europejską a Programem Narodów Zjednoczonych ds. Ochrony Środowiska na okres współpracy 2020–2024 uzgodnionego między Komisją Europejską a UNEP.

Prace EEFIG w znacznym stopniu przyczyniają się do przyspieszenia prywatnego finansowania efektywności energetycznej, obecnie koncentrując się na Europejskim Zielonym Ładzie, i w ramach unijnego planu odbudowy.

Inicjatywie finansowej UNEP (UNEPFI) powierza się realizację części działań EEFIG zgodnie z warunkami określonymi w umowach o przyznanie wkładu.

Wsparcie finansowe dla UNEP nie przekracza 0,6 mln EUR na lata 2021–2024.

5.5. Projekty finansowane w innych formach finansowania, które mają zostać uwzględnione w progu wynoszącym 85 % zgodnie z art. 9 ust. 3

Zgodnie z art. 9 ust. 3, co najmniej 85 % budżetu programu LIFE przeznacza się na dotacje, projekty finansowane w innych formach finansowania w zakresie określonym w wieloletnim programie prac oraz na instrumenty finansowe w formie działań łączonych.

Działaniami, które można uwzględnić przy obliczaniu minimalnego progu wynoszącego 85 % zgodnie z art. 8 ust. 2a, są:

- nagrody i oficjalne tytuły, w tym wszystkie powiązane wydatki (tj. Europejski Zielony Liść i tytuł Zielonej Stolicy Europy, Europejska Nagroda dla Przedsiębiorstw Dbających o Środowisko, Nagroda Natura 2000);
- wsparcie, wymiana wiedzy fachowej i tworzenie sieci kontaktów w celu zwiększenia udziału różnych zainteresowanych stron w opracowywaniu, wdrażaniu i egzekwowaniu unijnej polityki w dziedzinie środowiska i klimatu (np. platforma dla regionów górniczych w okresie transformacji energetycznej, Pakt na rzecz Klimatu, Porozumienie Burmistrzów na rzecz Klimatu i Energii, Porozumienie w sprawie zielonego miasta, Rynek finansowania efektywności energetycznej, Europejskie Tygodnie Zrównoważonej Energii, fora na rzecz inwestycji w zrównoważoną energię, Przemysłowe Forum Czystej Energii poświęcone odnawialnym źródłom energii, działania sieciowe wspierające krajowe punkty kontaktowe programu LIFE, w tym szkolenia, działania z zakresu wzajemnego uczenia się i wydarzenia służące dzieleniu się doświadczeniami);
- budowanie zdolności i szkolenia oraz inne rodzaje wsparcia dla państw członkowskich i innych podmiotów odpowiedzialnych za wdrażanie prawodawstwa i polityki UE, w tym pomoc techniczna na określanie i propagowanie zielonych inwestycji, wzajemne oceny, opracowywanie wytycznych i wymiana najlepszych praktyk (partnerski instrument pomocy technicznej i wymiany informacji w ramach przeglądu wdrażania polityki ochrony środowiska, współpraca z sędziami krajowymi, budowanie zdolności państw członkowskich w zakresie opracowywania krajowych bilansów emisji, platforma na rzecz efektywności energetycznej skorygowanej o ryzyko (DEEP) itp.);
- wsparcie w gromadzeniu danych, systemy informatyczne, badania baz danych i wyspecjalizowane organy umożliwiające zainteresowanym stronom dostęp do danych dotyczących środowiska i klimatu lub ich wykorzystanie (np. badanie LUCAS, System Informacji o Lasach w Europie (FISE), Europejski System Informacji Wodnej (WISE), obserwatorium innowacji w dziedzinie emisji przemysłowych, europejska sieć udzielająca informacji na temat inwazyjnych gatunków obcych (EASIN), Europejskie Obserwatorium Ubóstwa Energetycznego, baza danych o wynikach projektów w ramach programu LIFE);
- odpowiednie funkcjonowanie i bezpieczeństwo EU ETS (rejestr Unii) oraz aplikacje pochodnych (MRVA, NEC, rezerwa stabilności rynkowej), w tym platformy aukcyjnej;
- zarządzanie pośrednie wraz z organizacjami międzynarodowymi (takimi jak WHO, OECD, UNFCCC, UNEP, FAO, MAE, EBI) na potrzeby osiągnięcia celów określonych w art. 3 rozporządzenia LIFE (np. zarządzanie pośrednie pomocą techniczną na rzecz inwestycji w efektywność energetyczną i energię ze źródeł odnawialnych ukierunkowanych na budynki, które przyczyniają się do oszczędności energii i ograniczenia emisji).

Komisja będzie co roku składać Komitetowi sprawozdanie na temat kwoty przeznaczonej na te projekty w poprzednim roku.

6. FINANSOWANIE SKUMULOWANE

W niektórych przypadkach fundusze w ramach programu LIFE mogą być wykorzystane w celu dodania, uzupełnienia lub połączenia fundusze w ramach innych programów UE. Może mieć to miejsce na przykład w celu propagowania określonych prac dotyczących zasadniczych kwestii związanych ze środowiskiem lub klimatem w ramach innych programów, uzupełniania ich lub kierowania nimi.

Tego rodzaju finansowanie będzie służyło zwiększeniu wspólnych starań, optymalizacji synergii lub realizacji konkretnych celów programu LIFE. Ma ono na celu zapewnienie większej efektywności w zakresie wykorzystania efektu mnożnikowego oraz umożliwienie lepszej koordynacji wsparcia dla beneficjentów końcowych/odbiorców końcowych.

Finansowanie skumulowane może być wykorzystane do finansowania wkładu z programu LIFE np. w zaproszenia do składania wniosków, konkretne dotacje, zaproszenia do składania ofert lub wsparcie łączone finansowane wspólnie z innych programów i instrumentów finansowych UE.

6.1. Tryb zarządzania

Działanie będzie zarządzane bezpośrednio przez Komisję lub przez jedną z agencji wykonawczych. Tryb zarządzania pośredniego będzie stosowany, jeżeli będzie to uzasadnione rodzajem działania.

6.2 Organ wykonawczy

Jeżeli zarządzanie tymi działaniami można powierzyć więcej niż jednej organizacji, wybrana zostanie organizacja zarządzająca najbardziej podobnymi działaniami, biorąc pod uwagę cel i istotę działań.

6.3. Zasady wdrożenia

W miarę możliwości zarządzanie działaniem będzie odbywało się z uwzględnieniem poszanowania zasad obowiązujących w ramach danych programów.

W przypadku istnienia rozbieżnych zasad lub w celu uniknięcia nadmiernego obciążenia wnioskodawców, zasady, które będą stosowane, zostaną wybrane z myślą o zapewnieniu skuteczności wdrażania, jak największego uczestnictwa i maksymalnego uproszczenia dla potencjalnych wnioskodawców.

Wszelkie zaproszenia do składania wniosków lub zaproszenia do składania ofert są odpowiednio promowane na stronie internetowej poświęconej danemu programowi.